

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE MÀSTER

CONSCIÈNCIA DELS ODS I COMPROMÍS SOCIAL DE L'ALUMNAT DE SEGON CICLE D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA I BATXILLERAT

Proposta didàctica

Maria Ignàsia Arbona Pérez

Màster Universitari de Formació del Professorat

Especialitat de Geografia i Història

Centre d'Estudis de Postgrau

Any Acadèmic 2021-22

CONSCIÈNCIA DELS ODS I COMPROMÍS SOCIAL DE L'ALUMNAT DE SEGON CICLE D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA I BATXILLERAT

Proposta didàctica

Maria Ignàsia Arbona Pérez

Treball de Fi de Màster

Centre d'Estudis de Postgrau

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2021-22

Paraules clau:

Proposta didàctica, Educació per a la Transformació Social, Objectius de Desenvolupament Sostenible, participació ciutadana, treball en xarxa

Nom Tutor/Tutora del Treball   Maria Antònia Gomila Grau

Resum

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible presentats per l'Organització de les Nacions Unides pretenen aconseguir que totes les persones puguin satisfer les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les futures generacions per a satisfer les seves pròpies necessitats. Això, alhora, implica una gran tasca en termes de cooperació i desenvolupament. En aquest context, a través dels resultats d'una enquesta elaborada amb l'objectiu d'avaluar el nivell de coneixement i de participació de l'alumnat de segon cicle d'ESO i batxillerat sobre els ODS i les iniciatives activistes i de transformació social, es troba que el nivell de coneixement i participació són baixos i que, per tant, és necessari impulsar una nova forma de promoure i dur a terme la difusió i la conscienciació de tots aquests factors. Així, es proposen el treball en xarxa i la participació ciutadana, junt amb un enfocament des de l'Educació per a la Transformació Social, com a eixos vertebradors d'una proposta didàctica que pretén conscienciar sobre els ODS i fomentar la participació ciutadana. La proposta, dividida en quatre fases, vincula entitats del Tercer Sector amb els centres de secundària per col·laborar junts en la programació i desenvolupament d'una sèrie d'activitats a realitzar durant el curs acadèmic. Aquestes activitats estan dirigides a aprofundir sobre un o dos ODS a cada curs, junt amb altres temes de desenvolupament sostenible relacionats, distribuïts tenint en compte els seus interessos i motivacions extrets de l'enquesta i de la seva participació directa a la comissió del projecte. A la primera fase es planteja la creació de la comissió Agenda 2030 de treball en xarxa, seguida de la segona fase, on s'avalua la Fase 1. La tercera fase es basa en el desenvolupament a les aules de la programació elaborada a la Fase 1. Finalment, a la Fase 4, s'avalua la Fase 3. Les conclusions del treball més destacables són, per una banda, que els resultats de l'anàlisi de l'enquesta coincideixen amb diversos estudis realitzats anteriorment i, per l'altra, la correcció d'algunes errades de l'enunciat de l'enquesta i de la seva difusió. Per últim, se senyala que la proposta està dissenyada perquè qualsevol centre o docent la pugui dur a terme, adaptant-la a les seves necessitats i al seu context, animant a la seva posada en marxa.

SUMARI

Llegenda de sigles i acrònims	5
1. Introducció	6
2. Marc teòric	9
Estat de la qüestió: els ODS en l'educació secundària	17
3. Objectius i metodologia.....	21
Anàlisi dels resultats de l'enquesta	23
4. Proposta didàctica per a la difusió dels ODS a secundària i batxillerat.....	35
FASE 1. Creació de la comissió Agenda 2030.....	40
FASE 2. Avaluació de la FASE 1	45
FASE 3. Desenvolupament de la programació didàctica	49
FASE 4. Avaluació de la FASE 3	54
5. Conclusions	55
ANNEX 1. Document explicatiu i preguntes de l'enquesta.....	57
ANNEX 2. Activitats de consolidació desenvolupades	74
3r d'ESO	74
Activitat 1. Drets Humans	74
Activitat 2. Comerç Just	74
4t d'ESO.....	74
Activitat 3. L'escola ideal.....	74
Activitat 4. Educació en temps de guerra.....	75
ANNEX 3. Criteris d'avaluació.....	76

Llegenda de sigles i acrònims

ONU: Organització de les Nacions Unides

ODS: Objectius de Desenvolupament Sostenible

UNESCO: Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

EpTS: Educació per a la Transformació Social

TS: Tercer Sector

ONG: Organització No Governamental

ODM: Objectius del Mil·lenni

EpD: Educació per al Desenvolupament

1. Introducció

El present treball es centra en el marc de l'Agenda 2030, un pla d'acció elaborat per l'Organització de les Nacions Unides (ONU) dirigit a tots els països del món per aconseguir que totes les persones puguin satisfer les necessitats del present sense comprometre la capacitat de les futures generacions per a satisfer les seves pròpies necessitats (Organització de les Nacions Unides [ONU], 2020a). Així és tal i com l'ONU defineix el desenvolupament sostenible a la seva pàgina web, i, per tal d'assolir aquesta ambiciosa fita, es presenten 17 objectius, anomenats Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), lligats a 169 metes que serveixen de guia. Per assumir la gran tasca i la planificació i gestió que aquest programa comporta, l'ONU consta d'un organisme que se n'encarrega específicament: l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), que en termes generals es dedica a aconseguir l'establiment de la pau mitjançant la cooperació internacional en els àmbits de l'educació, la ciència, la cultura i la comunicació i informació (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura [UNESCO], 2021).

Arribar al final d'aquestes metes i objectius és tan important perquè, per una banda, els ODS són una via de sortida de les diferents crisis enllaçades que estem vivint avui dia com a societat interconnectada i global: emergència climàtica i crisi ecològica i de cooperació, societat patriarcal amb violència i desigualtat de gènere i empobriment i exclusió a nivell local i també global (Celorio, 2020, p.22; Ministerio de derechos sociales y Agenda 2030 [MyA], 2021, p.20). Per altra banda, són importants perquè comporten una manera organitzada i desglossada d'aconseguir un objectiu molt més gran i ambiciós que per si sol tot en un de sol seria inassolible. En altres paraules, els ODS són petites passes assumibles i guiades davant d'un conflicte o repte de gran dimensió, de manera que fan possible a tots els països implicats la materialització d'accions, esdeveniments, normes, lleis... que portin a complir totes les metes i objectius. Això serà encara més factible i menys difícil si s'aprofiten i es coopera amb els diferents moviments socials existents, així com amb les xarxes de

comunicació i defensa d'allò comú, lliures de l'apropiació i rendibilitat capitalistai mercantil (Celorio, 2020, p.22).

Amb tot l'exposat, esdevé essencial informar, fer difusió i fomentar la presa de consciència sobre els ODS, i encara més dins els centres educatius, on hi trobem les generacions que es toparan amb aquesta complexa i difícil realitat. Els 17 objectius són els següents, tots ells explicats a fons a la seva pàgina web:

Figura 1

Els 17 ODS

Font: (ONU, 2020a)

Amb l'objectiu de fomentar el coneixement i la presa de consciència de l'alumnat de secundària sobre els ODS per contribuir a un futur més sostenible i equitatiu, aquest treball presenta una proposta didàctica en l'àrea de les ciències socials, però que es pot expandir a altres àrees d'estudi, per aplicar a les aules de secundària i batxillerat de les Illes Balears. Aquesta proposta, que es troba detallada a l'apartat 4, inclou l'assoliment d'algunes de les competències i destreses que la LOMLOE (LOMLOE 3/2020, de 29 de diciembre) suggereix i

que es poden relacionar amb els ODS de la llista oficial. A més, comprèn un enfocament pedagògic que es recolza en el marc de l'Educació per a la Transformació Social (EpTS). En concordança, en el marc teòric del treball també es tindran en compte algunes de les crítiques realitzades als ODS i a la seva implementació anterior als centres educatius.

Una de les eines més potents i que aporten certa novetat a l'hora de materialitzar la proposta presentada serà la metodologia de treball en xarxa i l'enfocament lligat a la participació activa, continuada i central de les organitzacions del Tercer Sector (TS) dins l'àmbit educatiu formal. Dins d'aquest tipus d'organitzacions s'inclouen Organitzacions No Governamentals (ONG), plataformes, entitats, associacions o cooperatives, entre altres. Es comptarà amb el seu potencial i especialització, així com amb la seva experiència al carrer, a la vida quotidiana, actuant als llocs on es desenvolupen en gran part les vides de les persones i, és clar, de l'alumnat. Però igual que és essencial que aquestes organitzacions participin en el si de l'educació formal, també es remarca la importància que els centres educatius col·laborin amb entitats de la societat civil, assegurant així la participació activa de tots els actors implicats. Pel mateix motiu, un altre punt a destacar del treball és que els interessos i motivacions del'alumnat es posen en valor i es prenen en consideració, així com també la seva veu i opinió, a l'hora de configurar el seu propi procés d'aprenentatge.

Tot plegat vol ser una proposta de construcció col·lectiva de la programació didàctica o, com a mínim, d'algunes de les activitats que es vagin desenvolupant al llarg del curs, relacionant-les amb el currículum establert i amb els diferents ODS i interessos dels agents implicats. En definitiva, és una proposta de treball en xarxa amb les ONG i altres entitats del TS que va més enllà de simples intervencions puntuals, que té la intenció d'assolir una continuïtat i coordinació eficaç a mig i llarg termini. Per tant, és important acordar el nivell de cooperació (més estret o menys) de cada l'ONG o entitat, respectant el que cadascuna pugui i vulgui assumir, sempre amb uns mínims establerts. A aquests efectes, també és important plantejar de forma concreta i específica les activitats a dur a terme, les funcions de cada agent i establir una bona planificació i temporització. En

efecte, un cop feta una guia detallada de passos i elements a tenir en compte, la posada en pràctica sempre serà més atractiva, fàcil i àgil.

2. Marc teòric

Dins del context presentat a la introducció, esdevé necessari reviure en quin moment va sorgir la idea dels ODS. Tal i com presenta l'ONU, l'organització mateixa es va crear després de la II Guerra Mundial per evitar que tornés a passar un fet semblant, i, en conseqüència, per aconseguir i defensar la pau al món (ONU, 2020b). Però la idea de pau és tan àmplia que no es pot mirar si no és amb una visió holística de les coses: no es pot reivindicar només el benestar i seguretat de les persones sense incloure la cura i seguretat del medi ambient i del planeta Terra en general. I així ho mostrava la Declaració del Mil·lenni de l'any 2000, on es va demostrar que els temes clàssics en matèria de desenvolupament, com per exemple els dirigits a reduir la pobresa i la fam, a assolir l'ensenyament primari universal o a promoure la igualtat entre els gèneres, eren insuficients (Jackson, 2006). Per superar els desafiaments que persistien any rere any s'havia d'ampliar la mirada a altres temes com per exemple la bona gestió dels assumptes públics, la transparència i responsabilitat, la descentralització participació i la seguretat social, evitant centrar-se només en el creixement econòmic, que fins llavors havia acaparat la major part de l'atenció (Jackson, 2006). Aquí sorgiren els Objectius del Mil·lenni (ODM), els quals feien èmfasi en la interrelació de les problemàtiques i temàtiques i en què per aconseguir-ne un s'havien d'aconseguir tots (Jackson, 2006).

Els ODS sorgiren l'any en què va acabar la fulla de ruta dels ODM, el 2015, i representen una oportunitat per incorporar allò après al procés d'implantació dels ODM i per arribar als punts que havien quedat incomplets i als nous desafiaments del context del moment (canvi climàtic, desigualtats socials i econòmiques del món persistents, entre altres). Les principals novetats que els ODS incorporen són la sostenibilitat com a eix central, l'equitat (actualitzant els paràmetres que reflecteixen la realitat), la universalitat (abordar els problemes des de tots els països, tenint en compte que estan interconnectats), el compromís

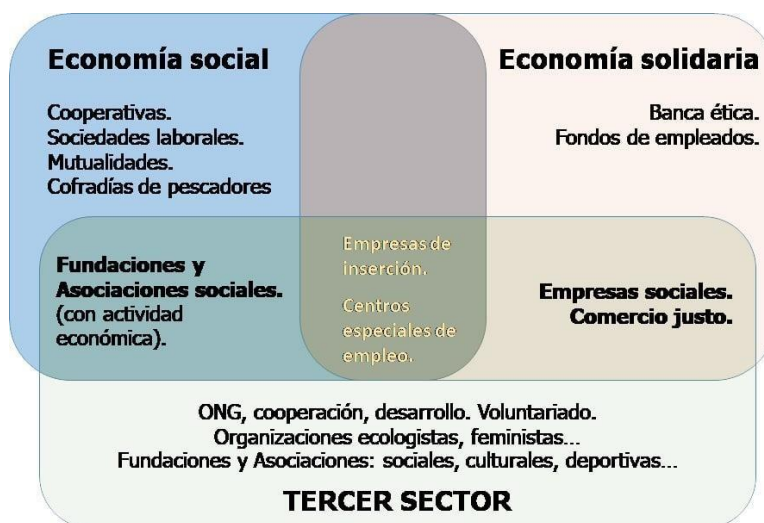
de tots en la consecució dels ODS i l'abast de tots els temes necessaris per assolir-los (Fons de les Nacions Unides per a la Infància [UNICEF], 2022). Així és com l'aspiració a la pau i a la seguretat arreu del món que es defensava des de la fundació de l'ONU prenen un enfocament integral i holístic i se sumen a les tres principals dimensions del desenvolupament sostenible: la social, l'ambiental i l'econòmica (Barrientos, 2016, p.322).

En definitiva, els conceptes de pau i seguretat han anat adquirint un significat molt més ampli, més real, amb més profunditat i que abasta totes les escales i àmbits de la vida, fins arribar al que coneixem avui dia com l'Agenda 2030 i els ODS. A l'*Informe de progreso 2021 y estrategia de desarrollo sostenible 2030* es concreta que el 25 de setembre de 2015, 193 països van assolir un acord internacional per erradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a totes les persones com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible [Agenda 2030] articulada al voltant de 17 objectius i 169 metes (MyA, 2021, p.18). De totes formes, l'estratègia de desplegament i difusió dels ODS, ha estat i segueix estant avui dia acompanyada de diferents campanyes i accions climàtiques dirigides pels Estats Membres de l'ONU (ONU, 2020b).

Ara bé, no es pot parlar dels ODS i de desenvolupament sense apropar la vista al TS, el qual sempre ha treballat en tots aquests aspectes, tot renovant-se i construint noves fites constantment. Anomenem TS al "conjunto de actividades sociales que no se conducen con afán de lucro y no dependen ni del Estado ni del mercado para funcionar" (Responsabilidad Social Empresarial (RSE) y Sustentabilidad [RSEyS], s.f.), activitats dutes a terme en el si de diferents agrupacions i àmbits com per exemple els de la següent figura:

Figura 2

Diferents agents del TS

Font: (RSEyS, s.f.)

Dins tot aquest ventall d'agents, en un context mundial on és essencial l'actuar local i el pensar global, cal destacar la importància que aquests siguin locals i de proximitat, ja que, així, es redueix la petjada ecològica, es produeix un major coneixement del medi i una major inserció social dins la comunitat.

Tot i existir una definició comuna del TS, dins aquest hi podem trobar molts enfocaments diversos i diferents àmbits d'actuació, depenent de l'activitat que desenvolupa cada organisme o col·lectiu en si. Bona part d'aquests col·lectius duen a terme la seva funció i acció en el marc conceptual que també pren aquesta proposta: l'Educació per al Desenvolupament (EpD). En ella i en la seva evolució s'hi insereixen, entre altres temes relacionats, els ODS i la seva difusió i ensenyament, sempre de la mà de la cooperació. L'EpD es defineix com el

Proceso educativo (formal, no formal e informal) encaminado, a través de conocimientos, actitudes y valores, a promover una ciudadanía global generadora de una cultura de la solidaridad comprometida en la lucha contra la pobreza y la exclusión así como con la promoción del desarrollo humano y sostenible. (Ortega, 2006, p.15)

Malgrat tot, els fonaments i mètodes tradicionals de l'EpD han quedat desplaçats o redefinits per un concepte renovat, ja que des dels inicis de la seva consolidació, i sobre tot durant les últimes dècades, s'han produït molts canvis interns d'enfocament i de marc conceptual dins el que tradicionalment anomenem EpD (Ortega, 2006). A part, no podem deixar de banda que actualment existeixen crítiques importants a l'Agenda 2030 i difusió i implantació dels ODS, cosa que ha contribuït en l'impuls dels canvis en l'EpD. A continuació comencem a exposar algunes d'aquestes crítiques, començant pels ODS:

Un exemple de part enganyosa que es presenta sovint és el tractament que se'n fa des dels mitjans de comunicació. Un informe elaborat per la consultora Canvas (Canvas Estrategias Sostenibles i Graphext, 2021) i que se cita a la web de Red Eléctrica de España dedicada a l'Agenda 2030 (Hernández, 2022), presenta que no tots els ODS han sigut abordats en la mateixa mesura, i que els més tractats han sigut només uns quants (medi ambient, eficiència energètica, temes econòmics i tecnologia), deixant en un segon pla la resta, sobre tot els més socials (pobresa, accés a l'educació o desigualtats socials). Per tot això, també cal anar amb peus de plom i conscienciar sobre les mancances de la premsa pel que fa a difusió i conscienciació en matèria d'ODS, fet que podria canviar si se'ls oferís als periodistes un millor accés a les dades i a informació més adequada, concreta i detallada (Hernández, 2022).

Seguint una mica amb aquest fil crític, la plataforma Scientist Rebellion és també molt crítica amb la manera en què els agents governamentals gestionen i difonen informació relativa als ODS. Comenten a la seva pàgina web que els han denegat una publicació on es constata que és necessari invertir en un canvi de model de vida, això és, invertir en la transformació dels sistemes energètics, de transport, d'indústria, de terreny i agricultura, d'habitatge... En definitiva, apostar per l'abandonament del creixement econòmic, base del capitalisme (Scientist Rebellion, 2022). Suggereixen que el rebuig prové del fet que els governs estan sotmesos a pressions tant per part de les indústries com de les empreses de combustibles fòssils. Per tant, cal ser conscients que les propostes governamentals o que provenen de corporacions o empreses poden tenir

interessos amagats contraris als plantejats o poden posar grans barreres o límits per complir metes de desenvolupament sostenible reals. Buscant crítiques encara més d'arrel, i continuant amb el mateix contingut, no es pot ignorar el que planteja Margalida Ramis (2021), activista del Grup d'Ornitologia Balear, qui, basant-se en una crítica realitzada per part de la plataforma intersectorial Futuro en Común, afirma que "les solucions aportades [a l'Agenda 2030] no qüestionen el model econòmic actual que està en la causa" (Ramis, 2021, p.21), sense qüestionar el sector privat o els paradisos fiscals ni el "creixement econòmic com a motor del desenvolupament" (Ramis, 2021, p.21). A més, hi manquen elements imprescindibles com el treball de prevenció i les mesures sancionadores per garantir el real compliment dels objectius. També, amb una perspectiva decolonial i de justícia global, defensa que "no tots els països tenen el mateix grau de responsabilitat en els problemes que ens afecten com a societat global i que, per tant, els deures no són els mateixos per a tots els països" (Ramis, 2021, p.22).

En la mateixa línia, cal fer esment del conegut i actual "greenwashing", que és una "tàctica de relacions públiques que s'utilitza per fer que una empresa o producte sembli respectuós amb el medi ambient sense reduir significativament el seu impacte ambiental" (Gelmini, 2021). Tàctiques com aquestes (una altra seria el "pinkwashing", referent al col·lectiu LGTBQI+ o el "purplewashing", referent a les dones i el feminisme) són en essència una instrumentalització de col·lectius i grups socials oprimits per part del capitalisme. Més concretament, existeix, entre altres mecanismes, una apropiació i resignificació de terminologia per part d'agents que segueixen les dinàmiques capitalistes i que habitualment havien tingut l'origen en els moviments socials de protesta o col·lectius vulnerables, provocant així – a més d'una falsa creença sobre el que fa l'empresa o agent –, una invisibilització de les reivindicacions dels col·lectius populars, així com una tergiversació i creació d'un estat de confusió envers el significat i objectiu del terme i de la lluita que hi ha al darrere. És així com amb els ODS pot passar el mateix: és fàcil fer propaganda en pro dels objectius i que a la pràctica no sigui així.

Se suma a les crítiques Maria Reyero Fernández (2021) en el camp de la igualtat de gènere i el feminisme, qui afirma que els drets humans de les dones i les nines queden exclosos dels ODS, i que dedicar-ne un de sol i aïllat a això és una reducció de l'abast real que comprèn la qüestió de gènere i el feminisme a la societat, ignorant o infravalorant temes com els drets sexuals i reproductius de les dones o la divisió sexual del treball (Reyero, 2021, p.44). I un últim tema (d'entre molts que queden fora) a criticar durament és que moltes metes i ODS es venen plantejant des d'anys anteriors a l'ideari de l'Agenda 2030 i que en tot aquest temps encara no s'ha pogut demostrar que s'hagin assolit; a més, manquen mecanismes i plans d'acció per recollir dades per valorar i avaluar l'assoliment dels objectius (Fuster, 2021).

Passant ara a algunes de les crítiques de l'EpD, cal primer assenyalar que aquesta ha anat evolucionant de generació en generació fins arribar actualment al que coneixem com EpTS, que és la 6a generació, precedida per altres com l'Educació per a la Ciutadania Global (EpD de 5a generació) o el "desarrollismo" (2a generació). Totes aquestes generacions han sorgit de la crítica o la millora de les anteriors, quedant transformades, descartades o completament renovades en un nou concepte tot adaptant-se als canvis del món en canvi constant. Així doncs, l'última generació (l'EpTS), fa un pas més enllà que les anteriors i treballa per la conscienciació de la ciutadania i busca la participació activa cap a la generació de canvis socials (Asociación Sevillana de ONGD, 2018). Aquest enfocament és àmpliament acceptat per part de molts dels agents que conformen el TS.

El canvi de perspectiva de la 6a generació d'EpD i una bona part de les crítiques que desbanquen el seu enfocament tradicional estan explicats en el llibre *Transitar de la Educación para el Desarrollo a la Educación para una Transición Emancipadora. Retos alternativos a la crisis civilizatoria de la Modernidad*, de Juan José Celorio Díaz (2020), on es presenten algunes de les reflexions i conclusions del IV Congreso de Educación para el Desarrollo. En el treball, per una banda, s'hi comenta un fragment de Gema Celorio (2014) que constata clarament que el Desenvolupament Humà i l'Educació per a la

Ciutadania Global (EpD de 5a generació) no han sigut suficients per posar en qüestió les condicions estructurals on es materialitzaria el benestar, la igualtat, l'equitat i la llibertat (p.219). A més, l'autora defensa clarament que aquesta 5a generació és una herència de la modernitat occidental, la qual no té en compte altres maneres d'entendre i viure el "ben-estar", i que, així, fracassa en l'intent d'"humanitzar" un sistema (el capitalisme) que per la seva pròpia naturalesa genera i reproduïx desigualtat (Celorio, 2014, p.219). Per altra banda, a Celorio (2020) es presenta com a alternativa un nou model d'educació, contemplat ja des del 2014, el qual està en íntima relació *amb els agents de canvi*¹ i amb horitzons transformatius en claus anticapitalistes, feministes, decolonials, de drets, sostenibilitat, justícia i equitat, comunitàries i des de diversitats inclusives i interculturals (p.15).

Així doncs, l'EpTS de 6a generació apareix amb l'objectiu d'apropar i crear llaços entre l'educació formal, els agents del TS i tota la població en general, de forma que tots ells formin part del procés de creació i desenvolupament dels programes d'educació que es despleguen tant en l'educació formal com en la informal i la no formal d'arreu del món. De fet, trenca una mica amb la separació entre aquestes tres formes d'educació. Tot plegat esdevindria un projecte o programa comú i transversal que crearia xarxa local i vincularia les diferents entitats i organitzacions dels barris, pobles o ciutats en un treball conjunt i en equip. Encara més: es posa gran èmfasi en el protagonisme i la participació activa que han d'assumir aquests agents del TS i la pròpia ciutadania (i, per tant, també els propis alumnes) en tot el procés, ja que només complint amb aquestes premisses es pot generar un canvi real i efectiu (Celorio, 2020). Per tant, a l'hora d'ensenyar i difondre els ODS dins l'educació formal, si volem aconseguir una transformació social real hem de tenir en compte tot aquest marc teòric que envolta l'essència d'aquests objectius i aplicar-la també dins les aules.

Un punt clau és promoure els ODS no només durant les hores lectives, si no motivar l'alumnat a implicar-se en organitzacions de fora de les aules que també els treballen. L'activisme i les diferents plataformes del TS (les mateixes

---

¹ La cursiva és meua, per ressaltar.

que s'implicarien en el procés educatiu) són espais on l'alumnat podria consolidar i passar a ser un agent actiu transformador. Entenem per activisme la

práctica política por la cual los sujetos se nuclean colectivamente a partir de una demanda particular, en general formulada en términos de garantía o ampliación de derechos. Ello supone, para los activistas, la elaboración de argumentos que legitimen la demanda, la construcción de redes de relaciones que permitan movilizar distintos tipos de recursos y el diseño de estrategias jurídico-políticas que permitan ubicarla tanto en escenarios locales como internacionales. (Gesteira, 2016, p.169)

Aquesta transferència d'acció dins-fora de l'escola és especialment important, ja que és part de l'essència de la metodologia de l'EpTS i l'essència per assolir els seus objectius (incloent els ODS). Però és que a més, el fet d'estendre el projecte fora del centre és el motor de tot plegat: els impactes es multiplicarien i és així com es possibilitaria un cicle de cooperació infinit entre educació formal, no formal i informal (punt central de la proposta d'EpTS). Neus Sanmartí (2019) parla en termes semblants quan afirma que "la competència [objecte d'avaluació decretat per llei] comporta ser capaç de transferir, és a dir, d'aplicar els coneixements nous a situacions noves" (p.22), i que a més és la manera més estimuladora i efectiva d'aprendre. Això no és més que el mateix que es faria portant els coneixements dels ODS estudiats a classe a fora, a diferents activitats pràctiques i quotidianes, o viceversa, tot responant a les demandes dels àmbits educatius i de la nova llei d'educació (LOMLOE 3/2020, de 29 de diciembre), la qual fins i tot es veu complementada i enriquida amb tal proposta plantejada. Com es veu, es tracta, a més, d'una proposta interdisciplinària i interseccional que requerirà un gran esforç i formació per part dels docents i els equips directius dels diferents centres, però que alhora generaria un enorme benefici per la societat, pel planeta i per les generacions futures. Aquest treball, vist així, serviria també de petita guia o com a visió de futur de cap on s'ha de dirigir la tasca docent dels propers cursos.

Estat de la qüestió: els ODS en l'educació secundària

En el si de l'educació secundària del país, els ODS han rebut un ampli suport i s'han intentat realitzar múltiples accions per l'ensenyament d'aquests a les aules (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura [UNESCO], 2016). “No obstante, esos objetivos no se alcanzaron en el plazo fijado de 2015, y es necesario mantener los esfuerzos para finalizar la agenda inconclusa” (UNESCO, 2016). En aquesta línia, diversos estudis mostren el poc impacte que aquestes activitats han tingut (UNESCO, 2016). Per posar només uns quants exemples: Míriam Verdejo (2020) parla del cas de treballar els ODS a Física i Química, on conclou que l'alumnat de secundària i batxillerat de València no té gaire coneixement sobre els objectius ni tampoc mostren massa implicació envers aquests. A més, remarca que la petita part que sí coneix l'alumnat s'ha adquirit en gran mesura a través de les xarxes socials, i no de part de l'institut. Per tant, afirma ella, que “no és suficient per a aconseguir entre l'alumnat una correcta percepció sobre la gravetat del canvi climàtic i la urgència de les mesures que és necessari adoptar per combatre els seus efectes” (p.48).

Aquest treball no es centrarà només en una assignatura, ja que, com hem comentat més amunt, la nova llei educativa (LOMLOE 3/2020, de 29 de diciembre) es dirigeix cap el *treball per àmbits*, cosa que porta a difuminar les assignatures dividides així tal i com es coneixen. Un altre estudi a remarcar és el de David Fernández Montoya que, tot i que sigui del 2017, proporciona una valuosíssima informació sobre com lligar l'EpD amb l'educació formal i sobre el coneixement limitat que tenien també els *professors* sobre els ODS: un 28,3% dels entrevistats no sabien especificar quins són i un 15,2% ni tan sols els coneixia (Fernández, 2017, p.33). Si els docents no tenen clars, com a mínim, els conceptes, difícil serà tirar-ho endavant. Això sí, en el cas de Fernández, la seva proposta didàctica inclou treballar tots els ODS en un mateix curs, i, per contra, el model que presenta aquest treball s'enfoca cap el tractament dels ODS durant tota l'etapa educativa d'ESO i batxillerat, i de forma més qualitativa i significativa: es treballaran un o dos ODS per curs, els que més s'adeqüin a les

capacitats i moment de desenvolupament social i cognitiu de l'alumnat, enlloc d'intentar veure'ls tots amb un curs, cosa que és molt complicada pel poc temps del qual es disposa. Els resultats d'un tercer anàlisi realitzat a Saragossa conclouen que hi ha una gran mancança d'experiències a les aules que impliquin projectes transversals i globals, i demostra la necessitat d'introduir els ODS de forma més explícita i no tant difosa (Coma, Dieste i Blasco-Serrano, 2019; p.110-112). En aquest cas queda plasmat com d'útil podria ser complementar la docència amb les pràctiques pròpies de diferents entitats i organitzacions locals – cosa que s'integra a la proposta d'aquest treball –, mitjançant la demostració i la posada en pràctica de la feina i les lluites de totes elles, ja que permetria concretar i presentar d'una forma clara, evident i propera les implicacions de tots aquests ODS i el seu transfons. Per citar un últim treball, Raquel de Rivas (2021) exposa, en relació al marc educatiu que envolta l'ensenyament dels ODS, i coincidint amb altres estudis, “que en general la EDS [EpD Sostenible] no está considerada de forma adecuada, lo que implica que la capacitación del alumnado en cuestiones socioambientales sea insuficiente” (p.103).

Per altra banda, cal posar la vista també a la situació fora dels centres, per la qual cosa es presenta la següent pregunta: quina és la situació i el compromís activista del jovent a Espanya? Un estudi sobre l'activisme polític a Barcelona (Feixa, Sánchez i Nofre, 2014) conclou que els moviments activistes més radicals, “anarcosindicalistas, marxistas, libertarios, independentistas altercapitalistas y otros activistas combativos de izquierdas” (p.99) han sigut expulsats del centre urbà i reprimits, mentre que altres propostes més “carnavalesques” o reformistes estan socialment més acceptades i fins i tot institucionalment legitimades. En un article d'anàlisi sobre el 15M a Lleida i el posterior sorgiment de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) (Ballesté, 2021), s'afirma que el moviment fins fa poc constava de certes pràctiques polítiques hegemòniques anomenades “políticas indignadas (no violencia, posiciones políticas de consenso y formato de portavoces, entre otras)” (p.275), davant les quals, per revertir-les, les noves generacions “buscaron recuperar prácticas políticas como la acción directa o la no presencia de liderazgos para resituar las formas políticas que estos jóvenes siguen en sus propios

movimientos” (p.274). Això és, que les noves generacions busquen la participació més activa i directa en resposta a unes de menys actives que no donaven resultats (Ballesté, 2021, p.274).

Per tal d'ubicar-nos en què estem parlant quan ens referim a participació activisme dels joves, ens basarem en dos informes de nivell estatal: el primer, l'*Informe Juventud en España 2016* (Instituto de la Juventud [INJUVE], 2016); el segon, “Protagonistas y espectadores. Una mirada longitudinal sobre la juventud espanyola” (Tudela, 2019). En primer lloc, farem èmfasi en l'interès per la política per part dels joves, el qual rondava el 37,6% del total d'entrevistats el 2016, sumant els de molt i els de bastant interès (INJUVE, 2016, p.243). El 2019, les dades demostren que l'interès va créixer, però molt lleugerament, situant-se en un 38,2%, sumant els de molt i els de bastant interès (Tudela, 2019, p.68). Ambdós estudis afirmen que el gran canvi va iniciar-se a partir del 2008, amb els efectes de la crisi econòmica, fet que va fer augmentar en gran mesura aquest interès per la política i pel futur dels joves, augmentant més d'un 10% entre el 2005 i el 2019 (Tudela, 2019, p. 69; INJUVE, 2016, p.490-491), malgrat que la crisi també va generar sentiments de desconfiança i apatia cap a les institucions i sistema polític (que no cap a l'interès per aquests) (INJUVE, 2016, p. 490-497). A més, cal remarcar l'encara 39,3% de joves a qui els interessava poc la política i el 22,4% a qui no li interessava gens aquest últim any 2019 (Tudela, 2019, p.68).

En segon lloc, tal i com remarca Tudela (2019), les ONG són, seguit de la Policia, les institucions en qui més confien els joves – un 5,4 i un 5,3 respectivament, sobre una escala de 10, on 1 és “gens” i 10 és “confiança total” (p.73) –. Alhora, s'afirma que “El porcentaje de afiliación de jóvenes a sindicatos se ha duplicado en el paso de 2008 (5,2%) a 2016 (11,6%)” (p.81), i la participació a les ONG ha passat de ser d'un 26,4% el 2005 a un 36,6% el 2016 (p.91). De totes formes, cal remarcar que “la pertenencia a asociaciones deportivas es, de lejos, la más representativa de la población de 15 a 29 años. Las actividades que tienen que ver con los ámbitos cultural, estudiantil y religioso, ocupan un segundo ámbito de importancia” (p.91-92). Per últim, destacar que els joves reben informació i fan seguiment de l'actualitat política

principalment a través de la televisió, seguit de les xarxes socials, deixant la premsa i la ràdio molt en segon pla (Tudela, 2019, p.94-96).

Ja per acabar, afegint algunes dades en comparació a les europees, la tendència a la participació electoral juvenil a Espanya el 2013 era d'un 57%, mentre que la mitjana d'Europa rondava el 60%, situant així el país en el 20è lloc de 28 (Díaz-Chorne y Díaz-Catalán, 2016, p.176). Pel que fa a la participació en el voluntariat, és remarcable "la ausencia de datos actualizados sobre quiénes son las personas voluntarias en España" (Medina, 2016, p.116). Medina segueix, fent referència a un informe del 2010 (GHK Consulting [GHK], 2010) i a un de la consultora Folia (Folia, Franco i Guilló [Folia], 2010), afirmant que manca sistematització i estructuració per part de les institucions (2016, p.116). Les poques dades obtingudes sobre això estableixen que "había entre 92 y 93 millones de europeos haciendo voluntariado [el 2010], lo que significa que del 22% al 23% de los europeos mayores de 15 años [estaban] implicados en el trabajo voluntario (GHK, 2010)" (Medina, 2016, p.116). De totes formes, el Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat indica que el percentatge de mitjana a Europa el 2011 (un any després) era d'un 34%, front el baix 18% a Espanya (Plataforma de voluntariado de España, 2011). Sigui com sigui, tot apunta que a Espanya és escassa tant la participació electoral com la participació a voluntariat comparant amb la resta d'Europa.

Apropant-nos ara al territori de les Illes Balears, l'associació Obra Cultural Balear (OCB) presumia en un article del 2012 que "l'OCB, pel nombre de socis i col·laboradors i per la seva presència al territori, esdevé l'entitat cívica més important i prestigiosa de les Illes" (p.68). Altres organitzacions amb gran empenta a les illes són el Grup d'Ornitologia Balear (GOB) o totes les adscrites a la Coordinadora d'ONG de les Illes Balears, com per exemple l'"Asociación de Amigos del Pueblo Saharaui (AAPSIB)", Càritas Mallorca, Enginyeria sense fronteres, S'Altra Senalla, el Sindicat de Treballadores i treballador Intersindical de les Illes Balears (STEI-Intersindical), UNICEF Comitè Balears, Veterinaris sense Fronteres – Justicia Alimentaria – Illes Balears o Medicus Mundi Mediterrània (Coordinadora d'ONGD Illes Balears, 2021). No hi ha dades, però,

sobre quines són les entitats que tenen un públic més juvenil, per veure com és la participació d'aquest col·lectiu de població en les diferents associacions i voluntariats del territori insular.

3. Objectius i metodologia

Els objectius principals del treball són els següents:

- OG1 Mesurar el grau de coneixement actual de l'alumnat de segon cicle de secundària i batxillerat de les Illes Balears de la transformació social i els ODS.
  - o OE1 Analitzar el nivell d'activisme i compromís de l'alumnat en la transformació social i els ODS.
- OG2 Elaborar una proposta didàctica que respongui a les mancances en els resultats obtinguts de l'anàlisi realitzat o que busqui la millora d'aquests resultats des de l'enfocament actual de l'Educació per a la Transformació Social (EpTS).

OBJECTIU GENERAL 1

Davant de tot el presentat de forma més teòrica en els punts anteriors, es proposa la metodologia d'enquesta com la més idònia per la realització d'aquest treball, seguint les indicacions essencials del llibre *Bases metodològiques de la investigació educativa*, de Lluís Ballester Brage (2004) i en col·laboració amb l'ONG Medicus Mundi Mediterrània i el Dr. Toni Aguiló de la Universitat de les Illes Balears (UIB), els quals van donar el seu permís per utilitzar algunes parts d'una enquesta que havien elaborat prèviament amb un objectiu similar, però no coincident: avaluar el nivell de coneixement i interès envers la Salut Global per part dels estudiants universitaris de les facultats de ciències de la salut de la UIB. Les preguntes que s'han obtingut o adaptat directament de l'enquesta ja existent són les següents (veure Annex 1):

- Del Bloc 1, les preguntes de la 1 a la 6 incloses.
- Tot el Bloc 2

L'enquesta ha sigut dissenyada amb els alumnes d'entre 3r d'ESO i 2n de batxillerat dels centres educatius de les Illes Balears com a població objectiu. Malgrat tot, es permetia contestar alumnes de 1r o 2n d'ESO si algú interessat en passar el formulari no tenia accés a cursos superiors. S'ha utilitzat l'eina "Google Forms", la qual és molt pràctica i intuïtiva, de forma que ha fet molt fàcil la tasca de passar-la als diferents alumnes que han participat, i ha permès plantejar diferents tipus de respostes possibles: escales graduals, múltiple opció i marcar casella única. Abans de tirar endavant l'aplicació de l'enquesta, es va fer una prova pilot on van contestar alguns adolescents de 13 a 16 anys, de forma que es va verificar que tot s'entengués bé i es va calcular el temps que tardaven en fer-la. També es va explicitar i garantir l'anonimat de les dades extretes, alhora que s'hi inclou una clàusula de protecció de dades. El formulari a respondre consta de diverses parts amb els títols següents, que difereixen una mica del disseny teòric (Annex1), perquè sigui més accessible pels estudiants:

- Dades sociodemogràfiques
- ODS
- ONG
- Activisme
- Altres qüestions
- Interès de l'alumnat i dels centres
- No oblidis clicar a "enviar"! Moltes gràcies!

Pel que fa a la difusió, en primer lloc es va enviar un document explicatiu i amb les preguntes (Annex 1) on hi consta la versió teòrica de l'enquesta que, com hem comentat, la seva ordenació és lleugerament diferent de la presentada a l'alumnat, donant importància als següents blocs:

- Bloc 0. Dades sociodemogràfiques. (Elaboració pròpia) [4 ítems](#)
- Bloc 1. Sobre el coneixement dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), les Organitzacions No Governamentals (ONG) i

l'activisme. Elaboració pròpia, amb la col·laboració del Dr. Toni Aguiló (UIB). [25 ítems](#)

- Bloc 2. Sobre el coneixement del Desenvolupament Humà Sostenible (adaptació de Biasutti i Frate, 2017). [29 ítems](#)
- Bloc 3. Sobre les inquietuds de l'alumnat i dels centres en relació als plans d'estudi en matèria d'ODS. Elaboració pròpia. [6 ítems](#)
- Bloc 4. Comentaris personals. Elaboració pròpia. [1 ítem](#)

Així doncs, es va enviar a diferents correus electrònics tant genèrics de centre com personals (institucionals) de professors o integrants dels equips directius que es coneixien gràcies a contactes personals o de boca a boca. Al document explicatiu. Una vegada responien que estaven interessats, hi havia dues opcions: si preferien que passés jo l'enquesta, acordàvem dia i hora per anar-hi personalment, i així ho vaig fer a tres grups del centre Aula Balear de Palma; per altra banda, la resta de contactes van preferir passar ells mateixos l'enquesta. Per fer-ho, se'ls demanava que avisessin uns dies abans d'aplicar l'enquesta per passar-los l'enllaç i per explicar-los algunes indicacions, la majoria de les quals ja apareixien al document que s'havia enviat, però sempre calia recordar les més rellevants, com per exemple que els alumnes no busquessin a internet ni parlessin les respostes entre ells, que els avisessin que no comptava per nota i que no s'havien de preocupar si no sabien respondre alguna pregunta (per a això, sempre tenien l'opció de respondre "no ho sé"), o que no oblidessin de clicar a "enviar" al final de tot.

Anàlisi dels resultats de l'enquesta

La resposta a la proposta d'aplicació de l'enquesta va ser molt positiva per part de totes les persones a qui se'ls va proposar, aconseguint així la participació de 387 alumnes de diferents centres de secundària: IES Guillem Colom Casanovas (Sóller), IES Josep Font i Trias (Esporles), IES Porreres, IES Porto Cristo, Aula Balear (Palma), IES Ramón Llull (Palma) i IES Madina Mayurqa (Palma). Cal tenir en compte, però, que de l'IES Ramón Llull només han participat 2 alumnes de 2n d'ESO. La mostra representa un 1,04% del total de la població, que en el curs 2020-2021 foren 37.250 alumnes matriculats de 3r i 4t

de secundària i batxillerat², incloent centres públics i privats i el batxillerat a distància (Bauzà et al., 2021, p.40-41). Així, la mostra és suficient per afirmar que l'error és menor al 5% (4,97%) amb un grau de confiança del 90%. L'anàlisi realitzat és simple: només amb percentatges i gràfics, agrupant les respostes iguals, els quals generava automàticament l'aplicació esmentada "Google Forms" i s'han tractat amb el programa Microsoft Excel.

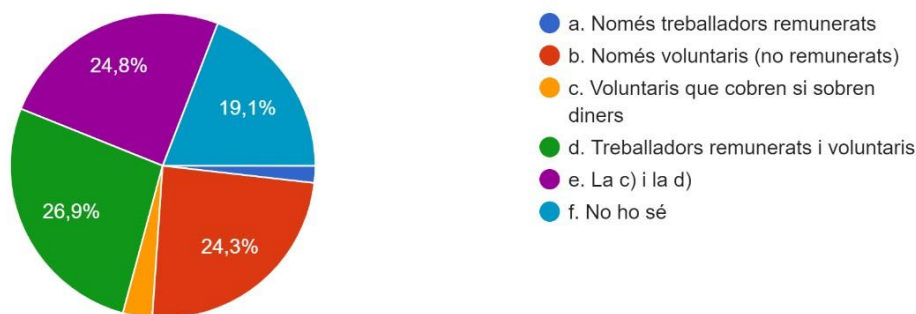
L'anàlisi dels primers resultats deixa veure que aproximadament el 50% de l'alumnat entrevistat contesta que no sap res sobre les dades més bàsiques teòriques dels ODS (què volen dir les sigles, quina és la data d'assoliment establerta, a qui van dirigits...). Pel que fa a la teoria de les ONG, la cosa canvia notablement: més de dos terços dels participants manifesten saber què volen dir les sigles, d'on reben finançament i els temes que tracten. On sí que hi ha molta confusió és en reconèixer el paper de les persones que hi participen, tal i com es mostra a la següent gràfica:

Figura 3

Pregunta 10 del bloc "ONG" i respostes dels enquestats en %

10. Les persones que participen en una ONG són:

387 respostes

Aquestes primeres dades demostren que hi ha un gran desconeixement sobre com s'organitzen les ONG i sobre quines diferents possibilitats existeixen per a participar-hi i implicar-s'hi activament com a individus. Tal fet és especialment rellevant, ja que un dels dos eixos centrals d'aquest treball és aconseguir la

² No es troben encara dades del curs actual 2021-2022.

implicació i participació activa de la ciutadania, i no conèixer com funcionen i com es pot participar a les ONG ja és un primer gran entrebanc. Passant a la definició d'activisme, es torna a fregar el 50% de desconeixement, sumant les respostes errònies. A més, aquest desconeixement augmenta de forma dràstica si s'entra a la pregunta sobre **quines iniciatives d'activisme coneixen**, desconeixement molt major comparant-ho amb el cas de les ONG. Per presentar-ho amb dades i especificant el nom de les plataformes, es mostra la següent taula, on els nombres que hi apareixen són la quantitat de respostes obtingudes per cada afirmació de les següents, per ordre d'esquerra a dreta: "Sé quina és i conec bé què fa" i "Em sona molt, però no estic segur/a del que fa":

Taula 1

Rànquing de coneixement d'ONG i iniciatives activistes per part dels enquestats

ONG			Iniciatives activistes		
Creu Roja	295	56	Unió General de Treballadors (UGT)	64	69
Fons de les Nacions Unides per a la Infància (UNICEF)	268	62	Fridays for Future	41	37
Càritas	216	79	Sindicat d'Estudiants	39	66
Asociación Española Contra el Càncer	191	90	Escoltes i Guies de Mallorca o Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca	37	37
Greenpeace	170	68	Comissions Obreres (CCOO)	36	52
Metges del Món	96	109	Confederació General del Treball (CGT)	24	55
Mans Unides	76	135	Joves del GOB (Joves del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)	23	35

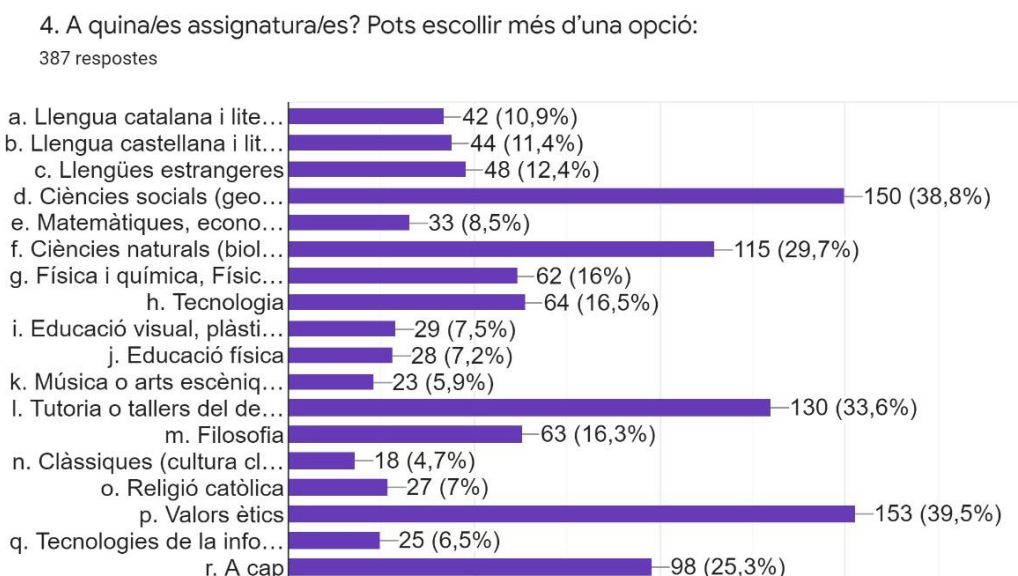
Sonrisa Mèdica	52	61	Sindicat de treballadores i treballadors Intersindical (STEI)	15	35
Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)	52	52	Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC)	13	29
Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)	47	66	Ateneu l'Elèctrica	11	13
S'Altra Senalla	46	46	Rebel·lió o Extinció (Extinction Rebellion Mallorca)	9	14
Amnistia Internacional	39	40	Arran	4	19
Associació d'Amics del Poble Sahrauí	35	49	Attac	5	11
Medicus Mundi Mediterrània	21	30	Joves de Mallorca per la Llengua	4	
Intermón Oxfam	19	29	Casals de Joves de pobles	3	
Solidaritat Internacional Mallorca (SI Mallorca)	15	44			
Joves Navegants	14	30			

Altres ONG que van afegir els enquestats pel seu propi compte als comentaris foren les següents, suposant que van ser poc escollides (menys de 10 respostes) pel fet de no aparèixer com una opció predeterminada: Metges Sense Fronteres, Save the Children, Proactiva Open Arms, Idea Libre, World Wild Fund, Ceres, Fundació Josep Carreras, Mallorca sense fam i Save the Med.

Així doncs, no ha de sorprendre que a la pregunta sobre els canals mitjançant els quals els enquestats reben informació sobre les iniciatives activistes i, per tant, així en tenen coneixement, hagi sortit que el percentatge més gran, un 40,1%, és de no haver-ne sentit a parlar de cap. Els canals que sí han generat un coneixement de les iniciatives activistes són els següents: amb un 37,5%, la televisió o ràdio, i amb un 35,1%, les xarxes socials, tot coincidint amb l'estudi de Tudela (2019, p.94-96) i de Verdejo (2020). Pel que fa a les ONG, el percentatge de no haver-ne sentit a parlar de cap es redueix substancialment a un 5,7%, predominant amb un 70,8% l'opció de a través d'internet o xarxes socials, seguit d'un 69% per televisió o ràdio (a la inversa que les iniciatives). Molts apunten que també n'han sentit a parlar a l'institut, tant pel que fa a ONG com d'activisme, tot i que sobre el primer en major mesura. Cal tenir en compte aquí, tal i com es presenta a la Figura 4, que les assignatures on més s'ha parlat dels ODS són: valors ètics (39,5% de respostes), ciències socials (geografia, història, història de l'art...) (38,8%), tutoria o tallers del departament d'orientació (33,6%) i ciències naturals (biologia, geologia, ciències naturals...) (29,7%).

Figura 4

Assignatures on més s'ha parlat dels ODS segons l'alumnat de segon cycle d'ESO i de batxillerat

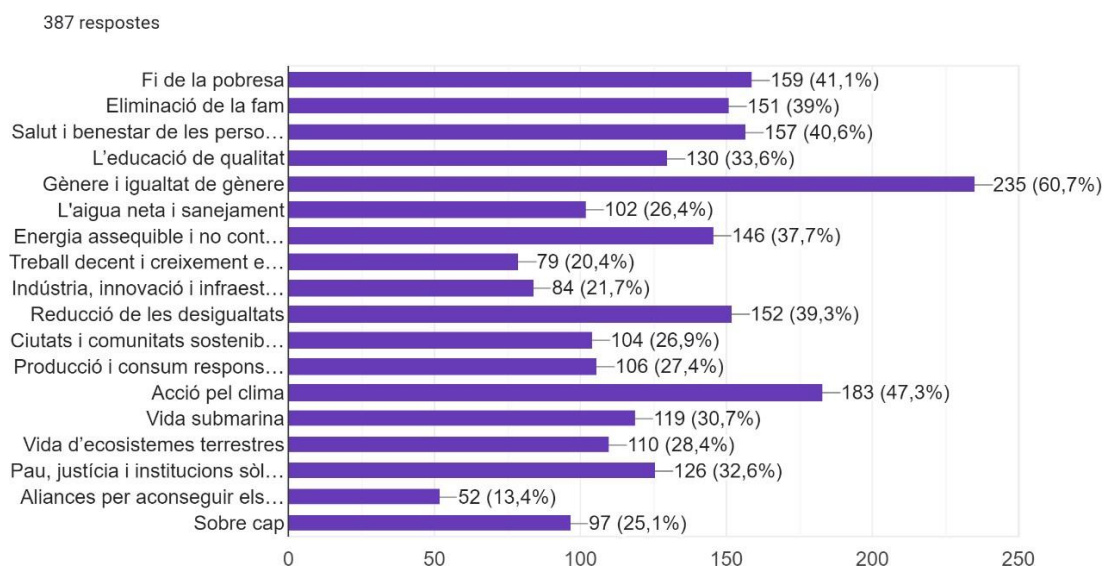

Per acabar aquest apartat, remarcar que l'ODS5 (Gènere i igualtat de gènere) és el més escollit a "quins ODS han vist més a l'institut", i amb gran diferència de

la resta: un 60,7% d'enquestats l'han seleccionat, seguit pel d'"acció pel clima", amb un percentatge d'un 47,3%, quedant allunyats de la resta, tal i com es mostra a la següent figura:

Figura 5

ODS més vistos als cursos entre 3r d'ESO i 2n de batxillerat segons l'alumnat

Tots aquests resultats concorden amb els estudis presentats a l'estat de la qüestió (Verdejo 2020; de Rivas, 2021).

Si el nivell de coneixement en general sobre ONG i iniciatives activistes ja és baix, menor encara és la **participació directa**: només un 16,8% d'alumnes afirma participar en una ONG, percentatge que baixa a un 8,8% en el cas de les iniciatives activistes. De totes formes, un 62% d'ells ha marcat l'opció que els agradaria participar a una ONG o iniciativa activista. Les dades concorden amb diversos estudis esmentats a l'estat de la qüestió que presenten l'escassetat de participació electoral i de participació a voluntariats per part del jovent espanyol, comparant amb la resta d'Europa (Plataforma de voluntariado de España, 2011; Medina, 2016; Díaz-Chorne y Díaz-Catalán, 2016) o fenòmens com la minorització de l'activisme radical i directe (Feixa, Sánchez i Nofre, 2014). De fet, les dades presentades en aquest treball podrien ser conseqüència d'aquesta minoració de l'activisme radical.

Tal i com hem fet amb el coneixement que té l'alumnat de diverses ONG i iniciatives, presentem un rànquing d'aquestes, però ara de participació. A la taula següent (Taula 2) es mostren les ONG i iniciatives activistes en les quals participen els enquestats, on els nombres expressen el número de persones que han participat a través de (d'esquerra a dreta): seguir el seu butlletí/revista/newsletter, pagar la quota, participar a les accions que organitza l'entitat, i participar a la seva organització, planificació o gestió. Les ONG i iniciatives activistes estan ordenades de dalt a baix seguint l'ordre següent: com més a baix, menys participació global (sumant totes les formes de participació) tenen.

Taula 2

Rànquing d'ONG i iniciatives activistes en què participen els enquestats i, en alguns casos, les seves famílies

ONG	butlletí/revista/ newsletter	pagar la quota	participar a les accions	participar a la seva organització	total	Iniciatives activistes	butlletí/revista/ newsletter	pagar la quota	participar a les accions	participar a la seva organització	total
Creu Roja	64	28	15	34	141	Escoltes i Guies de Mallorca o Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca	15	10	9	9	43
Càritas	38	22	14	43	117	Joves del GOB (Joves del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)	7	10	8	7	32
UNICEF (Fons de les Nacions Unides per a la Infància)	56	25	13	23	117	Fridays for Future	6	9	8	8	31
Asociación Española	31	12	6	21	70	Sindicat d'Estudiants	4	9	6	11	30

Contra el Càncer												
Greenpeace	25	22	7	14	68	CCOO (Comissions Obreres)	5	6	9	10	30	
S'Altra Senalla	10	16	7	17	50	UGT (Unió General de Treballadors)	4	9	7	8	28	
Mans Unides	12	27	3	5	47	STEI (Sindicat de treballadores i treballadors Intersindical)	2	13	5	4	24	
GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)	17	12	3	9	41	SEPC (Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans)	6	8	6	2	22	
Metges del Món (Médicos del Mundo)	15	15	5	5	40	CGT (Confederació General del Treball)	4	10	3	5	22	
Associació d'Amics del Poble Sahrauí	5	13	9	10	37	Arran	2	11	3	5	21	
Sonrisa Mèdica	8	15	4	7	34	Ateneu l'Elèctrica	12	4	3	1	20	
ACNUR (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats)	13	13	2	6	34	Attac	3	5	5	6	19	

Amnistia Internacional	5	16	7	5	33	Manifestacions feministes o LGBTQI+	1	6	5	4	16
Intermón Oxfam	8	11	4	8	31	Rebel·lió o Extinció (Extinction Rebellion Mallorca)	15	10	9	9	43
Joves Navegants	5	15	5	5	30						
Solidaritat Internacional Mallorca (SI Mallorca)	4	11	5	9	29						
Medicus Mundi Mediterrània	4	17	5	3	29						

A la Taula 2, també es pot observar que la participació és molt menor a les iniciatives activistes que a les ONG, igual que passava amb el coneixement. Per tant, podem afirmar que les ONG són una de les eines de transformació social del TS més conegudes i “utilitzades”, molt més que qualsevol de la resta d’iniciatives de diferent naturalesa presentades tals com sindicats, ateneus, casals de joves, assemblees de barri, etc., les quals queden en segon pla. Un altre fet a remarcar és que a la Taula 1 s’observa que de totes les opcions d’activisme, 2 de les 3 primeres més conegudes i que acaparen més atenció són sindicats (l’altre és Fridays for Future). No obstant, a la Taula 2 es veu com les 3 primeres iniciatives de la llista, que són, per tant, les que reben més *participació* de l’alumnat, no són sindicats, sinó els moviments d’escoltisme, els Joves del GOB i Fridays for Future.

Si s’elabora una taula (Taula 3) on s’indiqui la forma de participació més comuna tant pel que fa a les ONG com a les iniciatives activistes, les dades obtingudes mostren que la participació més exercida en ambdues és seguir el butlletí/revista/newsletter, i en el cas de les ONG pagar la quota s’hi col·loca per

sobre, la qual és una eina de participació menys activa que la primera. En ambdós casos, la participació en l'organització, que és la que implicaria més implicació i més acció, és la menys escollida pels enquestats:

Taula 3

Nombre de participants segons les diverses formes de participació possibles

Forma de participació	ONG	Iniciatives activistes
Pagar la quota	320	71
Butlletí/revista/newsletter	290	110
Participar a les accions	224	80
Participar a la seva organització	114	77

A continuació s'entrarà a l'anàlisi dels **interessos concrets** de l'alumnat envers les temàtiques relacionades amb els ODS i envers els ODS directament. Tal i com es mostra a la Figura 6, les respostes més escollides, ordenades de major a menor grau d'interès, entre les temàtiques de transformació social proposades per la participació són les següents: drets humans (54,5%), pobresa (50,6%), contra el canvi climàtic (50,4%), salut (50,1%), suport social (infància, població vulnerable, gent gran...) (46,5%), ajuda humanitària (ajuda a regions que pateixen desastres naturals, guerres o epidèmies, entre d'altres) (44,2%), ecologisme (38,8%), LGTBI+ (38,2%), feminisme (36,2%), política (22%), sobre cap (13,7%) i religió (11,6%).

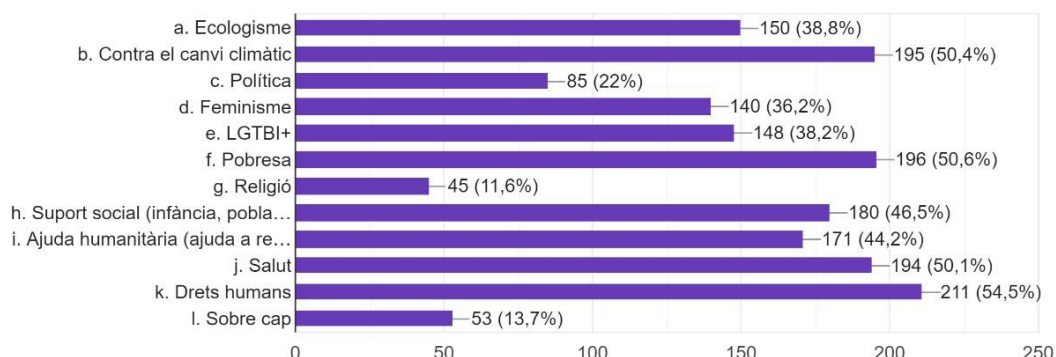
Figura 6

Temes d'interès més escollits per part de l'alumnat d'entre 3r d'ESO i de batxillerat

25. Sobre quins temes t'agradaria implicar-te per intentar transformar la societat? Pots escollir diverses opcions:

387 respostes

Per la seva banda, els **ODS d'interès** més escollits (més de 250 respostes), han sigut els següents, per ordre de més escollit a menys: salut i benestar de les persones (286 respostes), eliminació de la fam (275), educació de qualitat (275), pau, justícia i institucions sòlides (268), fi de la pobresa (261), energia assequible i no contaminant (259), acció pel clima (259), reducció de les desigualtats (252), i aigua neta i sanejament (258). Cal remarcar que el següent ODS més escollit és "gènere i igualtat de gènere" (a partir d'ara, ODS5) amb 240 respostes, però que alhora és dels més escollits en "gens d'interès" (45 respostes), només precedit per "aliances per aconseguir els ODS" (55 respostes de "gens d'interès") i per "indústria, innovació i infraestructures" (49), els quals tenen respostes d'"interès" molt inferiors a l'ODS5 (163 i 160 respectivament). Això demostra una gran polaritat existent en l'interès que suscita l'ODS5.

A més, l'ODS5 és el 3r més escollit a la pregunta de "Quins ODS creus que han de tenir **més pes a les teves assignatures?**", amb un 40,8% de les respostes, precedit en primer lloc per "l'educació de qualitat" (45,5%) i "salut i benestar de les persones" (41,9%), i seguit per "acció pel clima" (40,1%). El rànquing segueix de la manera que es pot observar a la següent taula, tot comparant-ho amb els ODS de més interès, ja comentats just abans:

Taula 4

Rànquing d'interès dels ODS en comparació als que haurien de tenir més pes a les assignatures segons l'alumnat

Interès pels ODS		Respostes	%	Més pes a les assignatures		Respostes	%
ODS3	Salut i benestar de les persones	286	73,90	ODS4	L'educació de qualitat	176	45,5
ODS2	Eliminació de la fam	275	71,06	ODS3	Salut i benestar de les persones	162	41,9
ODS4	L'educació de qualitat	275	71,06	ODS5	Gènere i igualtat de gènere	158	40,8
ODS16	Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)	268	69,25	ODS13	Acció pel clima	155	40,1
ODS1	Fi de la pobresa	261	67,44	ODS16	Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)	146	37,7
ODS7	Energia assequible i no contaminant	259	66,93	ODS1	Fi de la pobresa	143	37
ODS13	Acció pel clima	259	66,93	ODS2	Eliminació de la fam	137	35,4
ODS10	Reducció de les desigualtats	252	65,12	ODS10	Reducció de les desigualtats	130	33,6

ODS6	L'aigua neta i sanejament	258	66,67	ODS7	Energia assequible i no contaminant	104	26,9
-------------	---------------------------	-----	-------	-------------	-------------------------------------	-----	------

OBJECTIU GENERAL 2

Aquest objectiu es desenvoluparà al punt 4 com a proposta didàctica.

4. Proposta didàctica per a la difusió dels ODS a secundària i batxillerat

Les dades de l'enquesta, juntament amb la literatura analitzada, presenten un escenari idoni per iniciar la proposta de col·laboració amb el TS, obrint les portes a una col·laboració activa amb els diferents agents interessats i permetent que hi hagi una relació més estreta i directa entre alumnat i entitats locals.

Vist que les formes de participació predominants a les ONG i iniciatives activistes per part de l'alumnat s'allunyen de la participació directa i ciutadana, s'engendra la necessitat de donar a conèixer totes les alternatives – i no quedar-se solament amb una opció possible (seguir el butlletí/revista/newsletter o pagar la quota d'una ONG) – i de fomentar encara més la participació ciutadana a través de plataformes diverses i que s'ajustin als interessos del jovent. A més, esdevé clau ensenyar que aquestes iniciatives es poden activar i posar en pràctica per part de qualsevol persona o grup de ciutadans, inclosos els alumnes mateixos; que puguin **experimentar** una participació real a una d'aquestes iniciatives, encara que sigui durant un temps breu. Aquesta participació, a més, hauria d'experimentar-se en iniciatives o accions més individuals com en algunes més col·lectives (on depenguis més de la resta per poder dur a terme una tasca, activitat o objectiu). Tot això va en concordança amb el 62% d'alumnes a qui els agradaria participar a una ONG o iniciativa activista i que encara no ho fan, dades presentades més amunt.

Tornant a la disputa per l'ODS5 i per analitzar-la més profundament, es recorda que ha sigut l'ODS més escollit d'entre els més vistos a l'institut i ha ocupat la posició 3 dels que més pes haurien de tenir a les assignatures, i per contra ha sigut el que ha rebut més respostes de "gens d'interès". De tot això es pot concloure que la difusió d'aquest segueix essent essencial i es demostra que és encara necessari treballar-lo a les aules profundament. Per tant, es tindrà en compte aquest ODS a la proposta, tot i no quedar entre els 9 primers pel que fa a l'interès (i tenint en compte que ha quedat el 3r en quins haurien de tenir més pes a les assignatures). El que sí que eliminariem de cara a la proposta didàctica és l'ODS6, per ser, de tots aquests, dels menys escollits i amb menys repetició, quedant així 9 ODS principals sobre els quals es basarà la proposta, que seran els següents:

Taula 5

Llistat d'ODS a tenir en compte a la proposta didàctica segons l'interès i l'aspiració de l'alumnat

ODS1	Fi de la pobresa
ODS2	Eliminació de la fam
ODS3	Salut i benestar de les persones
ODS4	L'educació de qualitat
ODS5	Gènere i igualtat de gènere
ODS7	Energia assequible i no contaminant
ODS10	Reducció de les desigualtats
ODS13	Acció pel clima
ODS16	Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)

De tots aquests, el 4 i el 16 han sigut poc escollits a les preguntes referents a sobre quins ODS han sentit parlar a l'institut. Així doncs, s'ha de fer especial èmfasi en aquests dos, i més tenint en compte el contingut de l'ODS4: l'educació de qualitat. A més, molts coincideixen o es poden relacionar amb els temes generals d'interès inicialment analitzats, i pel que fa amb l'ODS16, coincideix amb els estudis de Tudela (2019) i INJVE (2016) en què ha augmentat l'interès per la política per part del jovent els últims anys. Per connectar-ho tot, es presenta una taula de correlació dels ODS escollits amb els temes de transformació social proposats a l'enquesta, on també se'ls ha ordenat amb els

de temàtica semblant. La correlació no té per què ser directa, però en qualsevol cas s'especificarà als següents apartats del treball. Els temes més escollits (més d'un 40%) estan en negreta:

Taula 6

Correlació entre ODS i temàtiques d'interès de l'alumnat, ordenats de dalt a baix per temàtiques

		TEMÀTICA
ODS1	Fi de la pobresa	Ajuda humanitària
ODS2	Eliminació de la fam	Ajuda humanitària
ODS3	Salut i benestar de les persones	Suport social
ODS5	Gènere i igualtat de gènere	LGTBI+ i feminisme
ODS10	Reducció de les desigualtats	Drets Humans
ODS13 i 7	Acció pel clima; Energia assequible i no contaminant	Ecologisme
ODS4	L'educació de qualitat	Educació formal, informal i no formal*
ODS16	Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)	Política

*No ha sigut escollit per l'alumnat, s'ha afegit com a proposta a posteriori

La proposta tindrà **com a referents les disciplines escollides com aquelles on més se n'ha parlat a l'institut**: valors ètics, ciències socials (geografia, història, història de l'art...), tutoria o tallers del departament d'orientació i ciències naturals, però sempre amb la intenció d'interaccionar amb altres i fer activitats de forma conjunta, intentant adequar-se a la nova normativa, en la qual es posa especial atenció a l'aprenentatge per àmbits (LOMLOE 3/2020, de 29 de diciembre).

Finalment, justificarem l'elecció del treball en xarxa per la proposta didàctica com una metodologia treball idònia que convergeix amb el diagnòstic inicial. Lluís Ballester i Antonio Muñoz (2009) presenten el treball en xarxa com a imprescindible en l'àmbit socioeducatiu i el defineixen com aquell treball que inclou la sistematització, la col·laboració i la complementació "entre els recursos locals d'un àmbit territorial [...] per evitar duplicitats, competència entre recursos, descoordinació i potenciar el treball en conjunt" (p.95). Segons els autors, el treball en xarxa comprèn les següents característiques: és democràtic i horitzontal, flexible per adaptar-se a l'entorn canviant i en constant interacció, i

sorgeix entre diferents agents que comparteixen objectius comuns seguint un “procés de maduració, un cicle vital que s’ha d’entendre” (p.95). Tenint en compte les tipologies de treball en xarxa que distingeixen al seu treball, en el nostre cas parlarem d’un treball en xarxa articulat, coherent i formatiu (p.96-97). Això és, un treball on cada agent coneix i reconeix el que fan els altres i on durant el procés s’estableix una valoració igualitària de tots els participants, així com una dinàmica de reciprocitat i on existeix una interdependència de finalitats (p.96) (articulat); un “treball per processos, [aplicant] projectes consensuats i clarament definits [amb] Complementarietat de les actuacions [i amb una] Avaluació continuada i compartida” (p.97) (coherent); un treball amb un intercanvi formatiu (p.97), amb especial èmfasi aquí en l’aprenentatge de l’alumnat.

Malgrat tot, la proposta didàctica està pensada de forma que si falla el procés de creació de xarxa es pugui tirar endavant igualment. Llavors, qui prendrà la iniciativa i s’encarregarà de la coordinació en cas que no s’aconsegueixi la xarxa de treball, serà el departament de Geografia i Història (departament que, en tots els casos, estarà molt present). Això sí, el que no pot faltar és la participació, element clau pel treball en xarxa (entitats) i de l’EpTS (alumnat aprenent). En paraules de Ballester i Muñoz (2009), la participació

implica un cert aprenentatge social per a tothom, una recuperació del valor del treball en xarxa (implicant-hi tothom qui està en un territori); a més, incorpora uns objectius només viables en clau de complicitat ciutadana i de compromís de les persones cap a un ampli canvi cultural i d’actituds, inassolible des del més benintencionat voluntarisme institucional. (p.94)

Per acabar, remarcar que els estudis recuperats a l’apartat 2 del treball concorden amb l’efectivitat de les ONG (Tudela, 2019) i de la participació activa i directa com a estratègia a seguir (Ballesté, 2021).

La present proposta es diferencia dels estudis presentats a l'apartat 3 d'aquest treball amb nombrosos aspectes, i el principal és que la base per treballar els ODS a les aules és el treball en xarxa. També es valora l'assoliment dels ODS a mitjà i llarg termini, però de forma més significativa i holística, englobant diferents departaments i assignatures.

Una altra aposta és el fet de posar al centre els interessos i motivacions més pròxims de l'alumnat, així com la seva realitat immediata, tot unint l'educació formal amb el context més proper, això és, amb les ONG, associacions i plataformes (TS) que puguin aportar coneixement teòric i pràctic a l'alumnat. Aquesta relació entre TS i educació formal esdevé, alhora, una part fonamental de la "bastida", concepte de Vygotski (2009) que expressa tot allò que ajuda a l'alumne a adquirir els coneixements pel seu propi compte. Per tant, amb l'aportació i interacció amb el TS es pretén augmentar la consciència i l'autonomia individual i col·lectiva, de forma que l'alumnat pugui ser motor i autor del seu propi aprenentatge, estratègia eficaç i exitosa a llarg termini (Sanmartí, 2019).

Així doncs, es tindrà en compte la Taula 6 com a guia a seguir pel desenvolupament de les activitats, però abans concretarem les fases de la proposta, la qual està pensada per dos cursos acadèmics:

Taula 7

Fases de la proposta didàctica

FINALITAT	
FASE 1 (PRIMER CURS)	Creació de la comissió Agenda 2030
FASE 2 (INICI I FINAL PRIMER CURS)	Avaluació FASE 1 i propostes de millora
FASE 3 (SEGON CURS)	Desenvolupament de la programació didàctica
FASE 4 (FINAL SEGON CURS)	Avaluació FASE 3 i propostes de millora

FASE 1. Creació de la comissió Agenda 2030

Taula 8

Bases per a la creació de la Comissió Agenda 2030: treball en xarxa

COMISSIÓ AGENDA 2030			
Finalitat	Crear i fomentar el treball en xarxa local per dur a terme accions de col·laboració conjunta per difondre i conscienciar sobre els ODS.		
Composició	<p>3 professors/es del claustre: ideal un de cada cicle, de diferents departaments i mínim dues dones.</p> <p>1 representant de cada agent extern col·laborador. A poder ser, més del 50% dones.</p> <p>2 alumnes (un de batxillerat i 1 o 2 de 3r i/o 4t d'ESO)*: podrien assistir només en aquelles reunions més pràctiques o indispensables per l'alumnat: per donar opinió recollida per part de l'alumnat, en moments de decisions, etc.</p> <p>*Seria pertinent que aquests representants pertanyessin a algun col·lectiu vulnerabilitzat: persones no blanques, que pateixen de salut mental, amb diversitat funcional, LGBTQI+, dones, migrants, etc.</p>		
Funcions	<ol style="list-style-type: none"> 1. Contactar amb agents del TS locals per presentar la proposta i crear xarxa i elaborar un ecomapa 2. Revisar conjuntament el diagnòstic* 3. Elaborar el pla de treball i pautes de col·laboració amb els distints agents d'acord amb el grau d'implicació de cadascun 4. Planificar la programació didàctica 5. Aconseguir i preparar el material i recursos necessaris pel desenvolupament de la proposta 6. Vetllar pel correcte desenvolupament del projecte i avaluar de forma contínua l'activitat de la comissió <p>* Enquesta, anàlisi dels resultats, ecomapa i DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats). Els dos últims estan presentats més a baix i es troben més detalls del diagnòstic a la Taula 10.</p>		
Règim de funcionament	<table border="1"> <tr> <td>Periodicitat</td> <td>1 vegada al mes. Els moments en què s'acosti una intervenció o acció determinada es podran fer reunions extraordinàries amb els agents que es considerin necessaris</td> </tr> </table>	Periodicitat	1 vegada al mes. Els moments en què s'acosti una intervenció o acció determinada es podran fer reunions extraordinàries amb els agents que es considerin necessaris
Periodicitat	1 vegada al mes. Els moments en què s'acosti una intervenció o acció determinada es podran fer reunions extraordinàries amb els agents que es considerin necessaris		

	Lloc	En algun espai del centre els matins o migdies (en acabar les classes), o en algun local cultural o servei del poble (biblioteca, casal de cultura, etc.)
	Coordinador/a	Un dels professors/es de la comissió
	Secretari/a	Un altre professor/a de la comissió o un dels representants d'alguna associació col·laboradora (millor l'última opció)
	Actes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Presents a la reunió i data 2. Revisió del diagnòstic, si s'escau 3. Recordatori de l'última reunió i de temes pendents (si s'escau) 4. Desenvolupament dels punts del dia corresponents (planificació, metodologies, decisions a prendre, activitats previstes...) 5. Calendari i assignació de tasques 6. Avaluació de la reunió o d'activitats anteriors (si s'escau): coses a millorar i coses a repetir. 7. Informacions 8. Suggeriments, preguntes, dubtes...
	Preses d'acords	S'intentarà el consens de tots els representants, ja que per dur a terme un treball en xarxa és important que tothom se senti còmode amb les decisions preses. Si hi ha qüestions més tècniques es poden fer votacions.
Validació decisions	Es presentarà el projecte a direcció i si ho aprova es portarà a la Coordinació Pedagògica. Llavors, si així ho decideix la direcció, es pot ratificar allà mateix o bé portar-ho a claustre. En principi, hauria de bastar amb l'aprovació de direcció i de la Coordinació Pedagògica.	
Publicitat (com en farem difusió)	S'enviarà un correu amb la proposta als caps de departament i es presentarà també a la Coordinació Pedagògica, lloc on es votarà l'aprovació o no del projecte juntament amb la resta de projectes presentats. Una vegada posat en marxa, la difusió dels avenços i decisions es farà a través de les Coordinacions Pedagògiques (caps de departament) i a través dels representats de cada agent extern, a les reunions mensuals o a les actes que s'enviaran per correu. Si s'escau, es faran cartells	
Inserció a documents	La present proposta s'inseriria dins la Programació General Anual (PGA). Més endavant, quan la proposta s'hagi consolidat i formi part de la programació estructural del centre, es proposaria inserir-la dins el Projecte Educatiu de Centre (PEC). També es podria incloure dins el Pla de Convivència i dins el Pla d'Atenció a la Diversitat, ja que toca temes com la reducció de les desigualtats, l'educació de qualitat, gènere i igualtat de gènere, entre altres.	

Donada la complexitat de llaços i formes de col·laboració que poden sortir de la proposta, en el present treball proposarem a mode de guia un exemple concret aplicat a l'Educació Secundària Obligatoria (ESO) i a la part pràctica final només a 3r i 4t, però que podrà ser ampliat, modificat o adaptat per a cada centre o departament, incloent batxillerat. Tot i que l'enquesta anés dirigida a alumnat a partir de 3r d'ESO (inclòs), s'ha estès la proposta a 1r i 2n, perquè es creu essencial incloure'ls com a receptors d'aquest contingut (els ODS) i perquè la quantitat de dades recopilades i les diferents opcions de planificació que existeixen ho possibiliten. De la mateixa manera, explicar que, en tots els casos, el projecte presentat podrà seguir endavant encara que el treball en xarxa no es generi i desenvolupi satisfactòriament. De fet, un dels requisits del treball en xarxa és que el projecte sigui sostenible, que es pugui seguir desenvolupant encara que caigui alguna de les seves parts. Si això passa, el departament de geografia i història passaria a ser automàticament l'impulsor i dinamitzador d'aquest projecte i de la comissió proposada just a dalt, amb la col·laboració de l'alumnat, de professors/es d'altres departaments i, si n'hi ha, de les entitats interessades (encara que siguin poques). I encara més: si el departament falla, el professor/a interessat/da podrà tirar endavant la proposta didàctica concreta, tot i que seria parcial i menys ambiciosa. Es recorda que les assignatures escollides on es parla més dels ODS són les següents, a tenir en compte a l'hora de buscar la col·laboració d'altres professors: valors ètics, ciències socials (geografia, història, història de l'art...), tutoria o tallers del departament d'orientació i ciències naturals.

Així doncs, presentarem una taula amb possibles plataformes que podrien estar interessades en col·laborar amb les temàtiques extrems de les enquestes i afegides personalment per fer-ho més complet, i ho relacionarem tot amb el curs que sembla més adient, tenint en compte les característiques de desenvolupament de l'alumnat. No tenen per què participar totes les plataformes, és només un llistat de possibles col·laboradors amb qui poder contactar. La idea ferma és que totes les assignatures i departaments treballin el determinat ODS des de l'enfocament que decideixin particularment, connectant-ho amb el seu

propi currículum i dedicant-hi mínim 1 o 2 hores al trimestre. La connexió entre els ODS i les diferents assignatures i cursos també pot variar depenent del centre educatiu i de la forma d'organització de cadascun.

Taula 9

Proposta de correlació entre ODS, temàtiques, associacions col·laboradores i curs

		TEMÀTICA	ASSOCIACIÓ	CURS
ODS1	Fi de la pobresa	Ajuda humanitària	Mans Unides, Save The Children, UNICEF, Fundació Hadas, les esglésies i parròquies de la regió	2n d'ESO
ODS2	Eliminació de la fam	Ajuda humanitària	Mallorca sense fam, Oxfam Intermón, Creu Roja, les esglésies i parròquies de la regió	2n d'ESO
ODS3	Salut i benestar de les persones	Suport social	Medicus Mundi Mediterrània, Obertament, Sonrisa Mèdica, Càritas, Projecte Home, Coordinadora Balear de Persones amb Discapacitat	1r d'ESO
ODS5	Gènere i igualtat de gènere	LGTBI+ i feminisme	Ben Amics, Assemblea Feminista de la UIB, Assemblea Antipatriarcal de Manacor	1r d'ESO
ODS10	Reducció de les desigualtats	Drets Humans	S'Altra Senalla, Proactiva Open Arms, Amnistia Internacional, Asociación de Mujeres La Iniciativa, Institut d'Antropologia de les Illes, Asociación Cultural Jóvenes Musulmanes de Baleares, les esglésies i parròquies de la regió	3r d'ESO
ODS13 i 7	Acció pel clima; Energia assequible i no contaminant	Ecologisme	Enginyeria Sense Fronteres, GOB, Joves del GOB, Fridays for Future, Save the Med, Associació per a la Bioconstrucció, Rebel·lió o Extinció, Scientist Rebellion, Museu Balear de Ciències Naturals	1r de Batxillerat
ODS4	L'educació de qualitat	Educació formal, informal i no formal	Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, Sindicats d'Estudiants, Joves de Mallorca per la Llengua, Obra Cultural Balear	4t d'ESO
ODS16	Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)	Política	Tots els sindicats de treballadors, Ateneu l'Elèctrica, Arran, Endavant OSAN, Attac, ACNUR, Associació d'Amics del Poble Sahrauí	2n de Batxillerat

Aquesta proposta no pretén que en un curs es vegi només aquell ODS vinculat a la Taula 9. De fet, entenem, per tot l'exposat prèviament, que la mirada sobre els ODS ha de ser transversal i holística, indivisible. L'objectiu és posar èmfasi en aquests ODS seleccionats al curs pertinent, portant-los a la pràctica i a un nivell més profund. Això vol dir que, en general, sempre s'han de tenir en compte tots els ODS a l'hora d'explicar els diferents temaris, programar el curs, organitzar tallers o sortides didàctiques, entre altres. Finalment, es recorda que l'ODS4 i el 16 són dels menys vistos però que susciten més interès per part de l'alumnat. És per això que a la Taula 9 se'ls ha posat individualment, sense compartir curs amb cap altre ODS, de forma que es puguin explotar al màxim.

FASE 2. Avaluació de la FASE 1

A. L'ecomapa és una tècnica gràfica per avaluar les forces i relacions d'un entorn, per detectar les diferents entitats del barri o localitat i que són potencials col·laboradores del projecte (Ballester, L. i Muñoz, A., 2003, p.10). Es divideix per categories de l'entorn, incloent la institucional i la comunitària (aquí s'ha afegit, també, l'extracomunitària). S'elaboraria a l'inici del curs per poder iniciar el contacte amb els diferents agents i s'acompanyaria d'unes indicacions sobre quines relacions seria ideal establir amb cada entitat. A mesura que avança el curs, es pot anar dibuixant un traçat diferent al mapa o posar una senyal per indicar com han col·laborat finalment les entitats: un cercle si han col·laborat de forma activa i completa, un cercle discontinu si s'han mostrat interessats sovint però sense realitzar cap activitat, etc. Un exemple d'ecomapa centrat al poble de Sóller seria el següent:

Figura 7

Ecomapa IES Guillem Colom Casasnovas, Sóller

comissió Agenda 2030 i per dur a terme alguna activitat a les aules i als seus espais durant la Fase 3. De la mateixa manera, Ainere podria col·laborar amb activitats de comerç just i explicar d'on provenen els aliments que utilitzen; i l'Església podria ser una entitat que col·laborés en temes de drets humans i solidaritat. Per tant, amb aquestes dues últimes plataformes també s'intentaria col·laborar estretament. La resta d'entitats podrien ser centrals en propostes que aprofundissin en altres ODS, com per exemple el Museu Balear de Ciències Naturals, els autobusos Repic i el Ferrocarril de Sóller amb l'ODS 13 i el 7 (Acció pel clima i Energia assequible i no contaminant respectivament).

En l'àmbit extracomunitari hi ha moltíssimes possibilitats. Aquí es destaca S'Altra Senalla, entitat que, com l'AEG Capità Angelats, s'intentarà que formi part del projecte des dels inicis. En aquest sentit, a la proposta que es presenta es poden valorar entitats d'una regió més extensa (pobles del voltant, tot Mallorca...). No cal que es redueixin només a les de la mateixa localitat.

B. Revisió del DAFO que s'ha dut a terme i actualització d'aquest. Es presenta aquí el DAFO³ inicial que posteriorment s'haurà d'avaluar i reconduir, si s'escau, amb la resta d'entitats:

---

³ Plantilla extreta de l'assignatura de "Societat, Família i Educació" del Màster de Professorat de la Universitat de les Illes Balears

C. Indicadors per a l'avaluació de la FASE 1:

- ✓ Més del 50% de membres de la comissió són dones
- ✓ S'ha contactat o s'ha presentat la proposta a almenys 8 agents del TS
- ✓ S'ha mantingut contacte habitual i diferents reunions properes amb almenys 8 entitats del TS
- ✓ S'han sumat al projecte almenys 6 entitats del TS (presentes a l'ecomapa)
- ✓ La comissió s'ha reunit almenys 1 vegada per mes
- ✓ Han participat a les reunions mensuals almenys un 50% dels representants de les entitats
- ✓ Els representants d'alumnat han assistit a almenys 6 reunions, votacions o decisions al llarg del curs
- ✓ S'ha concretat un pla de treball amb almenys 6 entitats del TS
- ✓ S'ha establert una programació didàctica amb almenys 3 entitats del TS
- ✓ S'han realitzat com a mínim 2 avaluacions (una breu a meitat de curs i una al final)

D. Mínim 3 coses a millorar:

Mínim 3 coses a mantenir:

FASE 3. Desenvolupament de la programació didàctica

En aquesta fase es presentarà un exemple de desplegament d'activitats a les aules destinades als cursos de 3r i 4t d'ESO i des de les assignatures de geografia i d'història, respectivament. Això sí, sempre amb intenció d'adaptar-se al que la resta d'assignatures, departaments o entitats vagin proposant en el cas real. A més, així, tal i com s'ha comentat anteriorment, marcarem l'èmfasi sobre l'ODS4. Cal tenir en compte que moltes ONG i associacions tenen material didàctic creat per ells mateixos i també es podria utilitzar.

Taula 10

Exemple de programació d'activitats a l'aula en col·laboració amb agents del TS

1. Anàlisi de necessitats	Instrumentes de recollida de dades	Resultats (simulació)
	Aquest apartat ja s'ha desenvolupat als punts anteriors d'aquest treball. Les eines emprades han sigut: enquesta i anàlisi dels resultats, ecomapai anàlisi DAFO.	
2. Diagnòstic	<p>Es parteix d'un diagnòstic comú que conclou amb l'escassetat de coneixement sobre ODS i Agenda 2030 i la manca d'implicació i motivació per part de l'alumnat en la ciutadania activa i en les iniciatives de transformació social.</p> <p>Es compartirà el diagnòstic amb les entitats col·laboradores amb la intenció que aportin la seva visió i/o altres punts de vista sobre la situació de la difusió i consciència dels ODS, alhora que es vagi actualitzant i aconseguint que sigui el més acurat possible amb l'ajuda de tots.</p> <p>Es pot valorar, al cap de 2 anys o més, tornar a realitzar l'enquesta (millorada) per actualitzar les dades.</p>	
3. Decisió	Elaborar una proposta didàctica basada en les motivacions i interessos de l'alumnat que tracti els ODS i l'Agenda 2030 mitjançant la col·laboració d'agents del TS, tot lligant-ho al currículum vigent.	
4. Programació	<p>Objectius: Promoure entre l'alumnat el coneixement i conscienciació sobre els ODS i l'Agenda 2030, així com la ciutadania activa i l'acció per la transformació social.</p> <p>Continguts – currículum:</p> <p><i>Geografia 3r d'ESO – ODS10: Reducció de les desigualtats</i> <u>Temes transversals:</u> drets humans. <u>Plataformes col·laboradores:</u> S'Altra Senalla, Ainere i Església Parroquial de Sant Bartomeu.</p>	

- *Moviments migratoris*: treballar els drets humans. Activitat 1.
- *Sectors econòmics*: treballar el comerç just. Activitat 2.

Història 4t d'ESO – ODS4: L'educació de qualitat

Temes transversals: educació formal, informal i no formal.

Plataforma col·laboradora: Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca.

- *La Revolució Francesa*: la seva herència i límits en educació. Activitat 3 i 4. Es pot expandir amb altres revolucions del temari.
- *La Primera i Segona Guerres Mundials*: educació i valors en temps de guerres; esmentar guerres actuals (Ucraïna, Síria). Activitat 5.

Temporització:

3r d'ESO

1r trimestre – Moviments migratoris i Activitat 1
2n i 3r trimestres – Sectors econòmics i Activitat 2

4t d'ESO

1r trimestre – La Revolució Francesa i Activitat 3
2n i 3r trimestres – Primera i Segona Guerres Mundials i Activitat 4

Activitats (veure Annex 2):

3r d'ESO

Activitat 1. Drets Humans

Possible col·laboració amb Educació Plàstica i Visual

Activitat 2. Comerç Just

Possible col·laboració amb Iniciació a l'Activitat Emprenedora i Empresarial

4t d'ESO

Activitat 3. L'escola ideal

Possible col·laboració amb Valors Ètics

Activitat 4. Educació en temps de guerra

Possible col·laboració amb Biologia i Geologia

Metodologia:

En primer lloc comentar que abans de cada primera activitat o intervenció relacionada amb l'ODS, sigui quina sigui l'assignatura i el curs, es dedicarà una sessió (o una part) a explicar l'ODS, comentant tot el necessari (dades, crítiques, implicacions...), amb l'objectiu que l'aprenentatge de l'ODS sigui significatiu i plenament conscient. Com s'ha comentat, la idea és posar èmfasi i aprofundir sobre l'ODS que toqui, i no tant fer una passada per sobre.

S'intentarà al màxim dur a terme metodologies cooperatives i participatives, per fomentar la inclusió i la participació activa i ciutadana de l'alumnat:

A l'activitat 1 es treballa amb un material d'una entitat externa que proposa metodologies diverses i participatives: un petit projecte documental amb TIC, investigacions en grup, reflexions individuals...

A l'activitat 2 es farà ús dels tallers organitzats per S'Altra Senalla, qui proposa, també, metodologies participatives i de joc (ús de targetes, jocs de rol, visionat de documentals, reflexions grupals...).

A l'activitat 3 es fa ús de les TIC, debat en parelles, i en el cas d'alumnes NESE es faran trios perquè es pugui sentir recolzat i es puguin ajudar entre tots. També es fa ús de la metodologia del joc de rols en grup.

A l'activitat 4 s'inclou una metodologia alternativa a través de vídeos i una tradicional de contestar preguntes sintetitzant. També es proposa l'activitat voluntària de viure l'experiència a una entitat del TS, metodologia totalment de participació ciutadana activa. La pregunta de metodologia tradicional (contestar en paper) s'haurà d'adaptar en cas de NESE.

En general, excepte en un apartat de l'activitat 4, totes les metodologies proposades són cooperatives o es poden adaptar (fent trios, reflexions en parelles enlloc d'individuals, etc.), de forma que l'alumnat NESE pugui desenvolupar les activitats en base a les seves capacitats.

De la mateixa manera, s'han dirigit les activitats de forma que siguin competencials, a través de preguntes de reflexionar, d'argumentar, a través de jocs de rol, a partir de fragments de textos, etc.

Recursos humans:

Integrants de la comissió
Professors col·laboradors d'altres departaments o assignatures
Contactes secundaris, talleristes o ponents de les entitats del TS
Alumnat

Recursos materials:

Equipament d'aules amb projectors, ordinadors, etc.
Materials per les activitats didàctiques programades (fols, impressions, bolígrafs, retoladors, cartolines, pintures i materials per fer murals, càmeres per gravar...)
Reserva d'aules
Finançament per ponents o tallers de les entitats col·laboradores o sortides didàctiques proposades

Bibliografia i webgrafia:

[Obrim els caus, volem acollir! | \(escoltes.org\)](http://escoltes.org)
[Entre Terres | \(escoltes.org\)](http://escoltes.org)
[Els nostres drets | \(escoltes.org\)](http://escoltes.org)
[Oferta educativa – S'Altra Senalla \(saltrasenalla.org\)](http://saltrasenalla.org)
[Quina pau vol l'escoltisme? | \(escoltes.org\)](http://escoltes.org)

Ossenbach, G. i de Puelles, M. (coords.) (1990). *La Revolución Francesa y su influencia en la educación en España*. UNED.

	<p>https://www.escoltes.org/pladequalitat/recursos/103.pdf</p> <p>Revolucion francesa y la educacion - YouTube</p> <p>Canal UNED - Revolución Francesa y Educación</p> <p>La educación en Francia tras la Revolución Francesa (1789-1799) (home.blog)</p> <p>DC1758 Maximilian Robespierre vs Joseph Fouché LRV20060416.mp3 - Google Drive</p> <p>Los niños en la Primera Guerra Mundial, por Yury y Sonya Winterberg - El Historiador</p>
5. Execució	<p>Possibles barreres:</p> <ul style="list-style-type: none"> Falta de coordinació i coherència entre com ho enfoquen les entitats col·laboradores i l'activitat del docent a les aules Error en com encarar-ho perquè l'alumnat s'engresqui Explicació esbiaixada o transmissió de continguts i competències de forma incompleta o equívoca Interpretació errònia o incompleta dels continguts o adquisició escassa de les competències per part de l'alumnat
6. Competències relacionades	<p>1. Competència per aprendre a aprendre (CPAA)</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. Comparació de diferents moments històrics. 1.2. Organització i estructuració de rols grupals i de tasques individuals 1.3. Reflexionar individualment 1.4. Organització de respostes a gravar oralment i a respondre per escrit <p>2. Competència en comunicació lingüística (CCL)</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Interacció a l'aula professor-alumne i entre alumnes. 2.2. Respondre preguntes de forma escrita i oral 2.3. Comprensió lectora i interpretació de diferents tipus de textos. 2.4. Comprensió lectora d'enunciats i preguntes (tipus test, de desenvolupar o curtes). 2.5. Definició de conceptes. 2.6. Síntesi de conceptes i moments històrics. 2.7. Argumentació d'idees i opinions (debat) 2.8. Difusió i presentació d'idees i resultats <p>3. Competència digital (CD)</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Ús de recursos digitals i TIC en un projecte de periodisme. 3.2. Recerca i tria d'informació sobre drets humans. <p>4. Competència social i cívica (CSC)</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.1. Comunicació i treball en parelles i grups. 4.2. Posar en comú, comparar i justificar conclusions extretes, elements seleccionats i idees principals amb altres persones (reflexions grupals). 4.3. Reflexió crítica sobre els drets humans, la igualtat, l'equitat, les desigualtats...

	<p>4.4. Participació en una entitat social local (escoltes).</p> <p>4.5. Competències morals extretes del debat.</p> <p>5. Competència pel sentit de la iniciativa i esperit emprenedor (SIE)</p> <p>5.1. Organització i estructuració d'un projecte periodístic i d'un sistema educatiu ideal.</p> <p>5.2. Fer autoavaluació.</p> <p>6. Competència en consciència i expressions culturals (CEC)</p> <p>6.1. Aplicar el sentit estètic al projecte periodístic.</p> <p>6.2. Desenvolupar la creativitat en els jocs de rol i projectes.</p> <p>6.3. Valorar la llibertat d'expressió.</p> <p>6.4. Respectar el dret a la diversitat cultural.</p>
7. Avaluació	<p>Aquí s'haurà de plantejar el percentatge de cada activitat sobre la nota final de l'alumnat. Aquest apartat es deixa per concretar quan la proposta es dugui a terme en un curs acadèmic real.</p>

FASE 4. Avaluació de la FASE 3

- Reflexió comuna en una reunió de valoració del diagnòstic:
l'actualitzem? Com es podria millorar?

- Avaluació de la coordinació i la logística entre professorat i entitats.
Petita enquesta a contestar per part de tots els integrants de la comissió:
  - La coordinació ha sigut bona / hi ha hagut entrebancs / no ha sortit com estava previst.
  - La comunicació ha sigut efectiva i s'ha comunicat els imprevistos amb temps (sí/no).
  - El pla de col·laboració dissenyat s'ha seguit i s'ha col·laborat com estava previst (sí/no).
  - Heu tingut suport en moments en què ho has necessitat (sí/no)
  - Si hi ha hagut algun problema s'ha solucionat a temps o amb el menor dany possible (sí/no)
  - Les intervencions a les aules o fora del centre han sortit com estava previst (sí/no)
  - Els resultats amb l'alumnat han sigut satisfactoris per a vosaltres (sí/no)
  - Esperaves una col·laboració diferent (sí/no). Quina o com volies col·laborar? (Opcional)
  - Idees de millora pel futur (opcional):
  - Comentaris extres:

- Avaluació de la programació:
  - Temporització: les hores previstes han sigut suficients?
  - Metodologies emprades: què es podria millorar? Què ha funcionat i es pot repetir?
  - Recursos humans i materials: què ha faltat? Què més podríem emprar i aprofitar?
  - Competències assolides per part de l'alumnat: rúbriques, criteris de correcció i autoavaluació (veure Annex 3).

5. Conclusions

A mode de conclusió es retornarà als objectius del treball tot fent-ne una petita valoració i una proposta de millores de cara al futur. En primer lloc, s'ha mesurat el grau de coneixement actual de l'alumnat de les Illes Balears a través de l'enquesta proposada. Malgrat tot, una primera cosa a millorar seria augmentar la mostra de l'enquesta i fer-la arribar a Menorca i a les Pitiüses, i no limitar-se a només Mallorca, tal i com ha passat en aquest treball. Altrament, es podrien retocar els següents aspectes de l'enquesta: per una banda, fer-la més curta, eliminant preguntes i respostes redundants o innecessàries, com per exemple les del Bloc 2 o les respostes "Ja ho faig" i "No, perquè no sé el que és" de la pregunta 24 del Bloc 1; per l'altra, posar-la en comú amb les entitats que participin al projecte perquè hi puguin fer aportacions; en darrer lloc, a les preguntes 13 i 20 del Bloc 1 seria adient afegir la resposta "A l'institut" (veure Annex 1).

En segon lloc, l'anàlisi de les dades ha aportat informació sobre el nivell d'activisme i compromís de l'alumnat que coincideix en gran mesura amb els estudis i informes presentats a l'estat de la qüestió: encara que s'hagi mostrat interès i motivació en diferents temes que estan relacionats amb els ODS, la transformació social i la participació ciutadana, el coneixement i el compromís per aquests és baix i escàs tenint en compte la situació d'emergència mundial actual. Això demostra la urgència d'implantar una nova forma o mètode d'actuació que permeti a les noves generacions adquirir coneixement, valors i competències de forma significativa, a mig i llarg termini i connectant amb la realitat actual, la qual cosa s'intenta amb la proposta presentada mitjançant el treball en xarxa, l'enfocament de l'EpTS i la participació ciutadana. Aquí, una proposta de millora seria realitzar un anàlisi més profund i més complex de les dades obtingudes, per aconseguir un diagnòstic més acurat i rigorós.

En tercer lloc, sobre la proposta didàctica, reiterar que pretén ser un model a seguir i adaptable a tots els centres, departaments i regions territorials, deixant en mans d'aquests configurar-la com trobin més adient i seguint els processos i

temps propis de la comunitat i xarxa de treball. Això vol dir que, si així ho decideixen els agents participants a les reunions, es poden canviar i refer les idees i activitats proposades en aquest treball. Amb altres paraules, la proposta presentada es millorarà en gran mesura en el moment en què es posi en pràctica a la realitat i en què comencin a actuar els agents externs, donant els seus punts de vista i propostes de col·laboració i acció.

Finalment, animar a tot el professorat dels centres d'arreu a implantar aquest model, amb la motivació d'aconseguir que les noves generacions formin part activa i siguin motors i impulsors del canvi. Cada generació conscienciada i socialment participativa serà alhora un generador de transformació social per sei contribuirà a la millora de les condicions de vida del planeta i de les persones ia la construcció i consecució d'un món més sa, just i sostenible.

Referències bibliogràfiques

- Asociación Sevillana de ONGD (2018). *Una educación para la ciudadanía global y la transformación social*. Recuperat de <https://asongd.org/proyecto-sevilla-coopera/una-educacion-para-la-ciudadania-global-y-la-transformacion-social/>. Consultat el 6/06/2022.
- Barrientos, A. (2016). Antropología ecológica. Jiménez Bautista, Francisco (2016) Antropología ecológica, Madrid, Dykinson. *Revista de Paz y Conflictos*, 9(2),319-323. Recuperat de <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=205049851016>
- Ballesté, E. (2021). Las nuevas políticas: repartos de poder, activismo y liderazgos en la PAH. Estudio de caso sobre el activismo juvenil en Lleida. *Papers. Revista de Sociologia*, 106(2), 255-278, <https://doi.org/10.5565/rev/papers.2606>
- Ballester, L. (2004). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Espanya: Universitat de les Illes Balears.
- Ballester, L. i Muñoz, A. (2003). *El treball interdisciplinari en l'àmbit del conflicte: experiències de col·laboració i treball en xarxa*. Recuperat de: <https://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/7087>
- Ballester, L. i Muñoz, A. (2009). Treball comunitari: treball socioeducatiu en xarxa. *IN. Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, V.1, n.º 1, 91-108. Recuperat de http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/ballester-munoz/index.html el 7/7/2022.
- Bauzà, A., Pascual, B., Amer, J. i Vives, M. (2021). El sistema educatiu a les Illes Balears, *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2021*, 34-67.
- Canvas Estrategias Sostenibles i Graphext (2021). *El rol de los medios en la difusión de los Objetivos de Desarrollo Sostenible*. Recuperat de <https://www.canvasconsultores.com/wp->

content/uploads/2021/02/Agenda-2030-en-los-medios_Estudio-CANVAS-Graphext.pdf

Celorio, J. J. (2020). *Transitar de la Educación para el Desarrollo a la Educación para una Transición Emancipadora. Retos alternativos a la crisis civilizatoria de la Modernidad*. Espanya: Hegoa i Universitat del País Basc. ISBN: 978-84-16257-63-8.

Celorio, G. (2014). A modo de síntesis. Aportaciones al debate sobre una Educación Emancipadora, en *Cambiar la educación para cambiar el mundo... Por una acción educativa emancipadora*. Actas del IV Congreso de Educación para el Desarrollo. (Vitoria-Gasteiz, 9, 10 y 11 de octubre de 2014). Bilbao, Hegoa. p. 215-226. Recuperat de http://publicaciones.hegoa.ehu.es/uploads/pdfs/271/Actas_IV_Congreso_ED.pdf?1488539841

Coordinadora d'ONGD Illes Balears (2022). *Sòcies*. Disponible a: <https://congrib.org/organitzacions-socies/>

Dieste, B., Coma, T. i Blasco-Serrano, A. C. (2019). Inclusión de los Objetivos de Desarrollo Sostenible en el Currículum de Educación Primaria y Secundaria en Escuelas Rurales de Zaragoza, *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 8(1), 97-115
<https://doi.org/10.15366/riejs2019.8.1.006>

Feixa, C., Sánchez, J. i Nofre, J. (2014). Del altermundialismo a la indignación Cronotopos del activismo político juvenil en Barcelona, *Nueva Sociedad*, (251), 87-99.

Fernández, D. (2017). *Los ODS como recurso didáctico para un enfoque transversal de la Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global en Secundaria*. España: Universidad de Valladolid.

Folia, Franco, P. i Guilló, C. (2010). *Diagnóstico de la situación del voluntariado de acción social en España. Estudio y sistema de indicadores clave*. Madrid: Plataforma del Voluntariado de España.

- Fons de les Nacions Unides per a la Infància (2022). *5 diferencias entre los Objetivos de Desarrollo del Milenio y los Objetivos de Desarrollo Sostenible*. Recuperat de <https://www.unicef.es/noticia/5-diferencias-entre-los-objetivos-de-desarrollo-del-milenio-y-los-objetivos-de-desarrollo>
- Fuster, N. (2021). Mòdul 2. Una aproximació a l'Agenda 2030 a *Curs en línia de Cooperació al Desenvolupament i Agenda 2030. Una Anàlisi Transversal en un Món Desigual*. Universitat de les Illes Balears.
- Gesteira, S. (2016). *Entre el activismo y el parentesco: lo público, lo íntimo y lo político. Las organizaciones sociales de personas que buscan sus orígenes*. [Tesi doctoral inèdita]. Facultad de Filosofía y Letras. Universidad de Buenos Aires. Filodigital.
- Gelmini, S. (29 de juny de 2021). We're living in a golden age of greenwash. *Greenpeace*. Recuperat de <https://www.greenpeace.org.uk/news/golden-age-of-greenwash/>
- GHK Consulting (2010). *Study on Volunteering in the European Union*. Brussel·les: Educational, Audiovisual y Culture Executive Agency (EACEA). Directorate General Education and Culture (DG EAC).European Comission.
- Hernández, M. (3 de gener de 2022). *Los medios de comunicación, figuras clave para la sostenibilidad*. Red 2030. Recuperat de <https://red2030.com/los-medios-de-comunicacion-figuras-clave-para-la-sostenibilidad/>
- Instituto de la Juventud (2016). *Informe Juventud en España 2016*. Recuperat de <http://www.injuve.es/sites/default/files/2017/24/publicaciones/informe-juventud-2016.pdf>
- Jackson, P. (2006). *Antecedentes de los objetivos de desarrollo del Milenio: Cuatro decenios de lucha en pro del desarrollo en las Naciones Unidas*. Organització de les Nacions Unides. Recuperat de <https://www.un.org/es/chronicle/article/antecedentes-de-los-objetivos-de-desarrollo-del-milenio-cuatro-decenios-de-lucha-en-pro-del>

Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. *Boletín Oficial del Estado*, 340, de 30 de diciembre de 2020, 122868-122953.

<https://www.boe.es/boe/dias/2020/12/30/pdfs/BOE-A-2020-17264.pdf>

Mateu, J. (2012). Obra Cultural Balear: cinquanta anys d'associacionisme i activisme lingüístic i cultural. *Canemàs. Revista de pensament associatiu*, [en línia], (2), 64-73,

<https://raco.cat/index.php/canemas/article/view/381958>

Medina, E. (2016). *El voluntariado en España: situación actual, tendencias y retos*. *La Razón Histórica*, (33), p.110-129, ISSN 1989-2659.

Ministerio de derechos sociales y Agenda 2030 (2021). *Informe de progreso 2021 y estrategia de desarrollo sostenible 2030*. Gobierno de España.

Organització de les Nacions Unides (2020a). *Objetivos de desarrollo sostenible*. Recuperat de

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/development-agenda/>

Organització de les Nacions Unides (2020b). *Paz, dignidad e igualdad en un planeta sano*. Recuperat de <https://www.un.org/es/about-us/history-of-the-un>

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (2021). *El mandato y la misión de la UNESCO en resumen*. Recuperat de <https://www.unesco.org/es/brief>.

Ortega, M.L. (2006). "Construyendo una ciudadanía global. Borrador para el Balance de 1996-2006". *III Congreso de Educación para el Desarrollo*, Vitoria-Gasteiz.

Plataforma de voluntariado de España (2011). *Diagnóstico de la situación del voluntariado de acción social en España*. Ministerio de sanidad, política social e igualdad. Recuperat de <https://plataformavoluntariado.org/wp-content/uploads/2018/10/diagnostico-de-la-situacion-del-voluntariado-de-accion-social-en-espana.pdf>

- Ramis, M.M. (2021). Mòdul 5. La sostenibilitat ecològica a *Curs en línia de Cooperació al Desenvolupament i Agenda 2030. Una Anàlisi Transversal en un Món Desigual*. Universitat de les Illes Balears.
- Responsabilidad Social Empresarial (RSE) y Sustentabilidad (s.f). *Tercer Sector: Qué es, Definición, Características, Retos y Objetivos*.
[https://responsabilidadsocial.net/tercer-sector-que-es-definicion-caracteristicas-retos-y-objetivos/#Que es el Tercer Sector](https://responsabilidadsocial.net/tercer-sector-que-es-definicion-caracteristicas-retos-y-objetivos/#Que%20es%20el%20Tercer%20Sector)
- Reyero, M. (2021). Mòdul 4. La igualtat de gènere i els feminismes a *Curs en línia de Cooperació al Desenvolupament i Agenda 2030. Una Anàlisi Transversal en un Món Desigual*. Universitat de les Illes Balears.
- de Rivas, R. (2021). *La educación secundaria frente al cambio climático y la sostenibilidad: concepciones del alumnado y propuestas de intervención para la formación del profesorado en el marco de los ODS*. Espanya: Universitat de València.
- Sanmartí, N. (2019). Avaluar la competència, avaluar per ser més competent, *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2019*, 16-27.
- Scientist Rebellion (2022). *We have leaked the upcoming IPCC WGIII report*. Recuperat de <https://scientistrebellion.com/we-leaked-the-upcoming-ipcc-report/>
- Tudela, P. (2019). 1B. Indicadores sobre participación y activismo juvenil. A Sanmartín, A. i Fontcuberta, P. (Eds.), *Protagonistas y espectadores. Una mirada longitudinal sobre la juventud espanyola* (p. 64-98). Ediciones Digitales 64.
- Verdejo, M. (2020). *El tractament de l'ODS 13 en l'ensenyament de la Física i Química en l'Educació Secundària*. Espanya: Universitat de València.
- Vygotski, L. (2009) [1978]. *El desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona: Crítica. Recuperat de <https://saberepsi.files.wordpress.com/2016/09/vygostki-el-desarrollo-de-los-procesos-psicolc3b3gicos-superiores.pdf>

ANNEX 1. Document explicatiu i preguntes de l'enquesta.

Consciència dels ODS i compromís social de l'alumnat d'Educació Secundària i Batxillerat

Enquesta elaborada en el marc del Treball de Fi de Màster de Formació del Professorat

Contacte

Maria Ignàsia Arbona Pérez
648 248 548
miarbona@iessoller.com

Aquesta enquesta té la intenció d'aportar dades a l'estudi sobre el coneixement i implicació de l'alumnat de secundària i batxillerat envers els Objectius de Desenvolupament Sostenible i la transformació social.

Alumnat destinatari: d'entre 3r d'ESO i 2n de batxillerat (com a alternativa també de 1r i 2n d'ESO).

Centres destinataris: tots els centres educatius de Mallorca, ja sigui públics, concertats o privats.

Duració aproximada: 10-20 minuts.

Data límit per fer-la: 27 de maig de 2022.

Com es pot contestar l'enquesta? A través d'un mòbil, tableta o ordinador amb internet. L'aplicació requerirà estar connectat a un compte de google/gmail.

Com s'ha de passar? Lliurement en algun moment de classe o de tutoria; si algú ho prefereix, podem concretar un dia i hora perquè jo vingui. En el primer cas, se m'avisarà per correu de quan es vol passar i jo envio l'enllaç de l'enquesta, també per poder estar atenta i en contacte per si hi ha algun problema; en el segon cas, a continuació escriuré la meua disponibilitat i em podeu contactar per acordar dia i hora.

Disponibilitat per venir jo a passar l'enquesta el mes de maig, a qualsevol hora:

- Dijous 5 i 12
- Dimarts 10
- Del dimarts 24 al divendres 27 (inclosos)

Es prega no fer explicacions ni contestar preguntes a l'alumnat sobre el contingut, ja que podria crear biaixos als resultats de l'enquesta, la qual serà completament anònima. També recordar que cal fer clic a "enviar" al final de tot, per enregistrar les respostes correctament. Moltes gràcies.

OBJECTIUS DE L'ENQUESTA

- Mesurar el grau de coneixement de l'alumnat de secundària i batxillerat envers la transformació social i els ODS.
- Analitzar el nivell d'activisme i compromís de l'alumnat en la transformació social i els ODS.
- Elaborar una proposta educativa que respongui a les mancances o que busqui la millora dels resultats obtinguts de l'anàlisi realitzat.

INTRODUCCIÓ

Benvolguts/des alumnes i professors/es,

En primer lloc, moltes gràcies per col·laborar amb aquest formulari, el qual ens ajudarà a millorar el coneixement sobre ODS, ONG i activisme a Mallorca. Alhora, això ens permetrà construir un món millor on viure, tant socialment com pel que fa al medi ambient.

En segon lloc, recomanem llegir molt bé totes les preguntes i respostes, i, en cas de dubte, per més petit que sigui, pregunteu al professor/a o a la persona responsable. No hi ha respostes ni bones ni dolentes, ni tampoc de correctes o incorrectes! No us heu de preocupar gens per això. El més important és que sigueu sincers/es i contesteu el que realment pensau o sabeu.

I ara, és hora de començar!

*En compliment del que disposa la Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dades Personals i garantia dels drets digitals, us informem que la UIB és la responsable del tractament de les dades i com a tal us garanteix els drets d'accés, rectificació, oposició, supressió, portabilitat i limitació del tractament quant a les dades facilitades. Per exercir els drets indicats us heu d'adreçar per escrit a: Universitat de les Illes Balears, Secretaria General, a l'atenció de la delegada de protecció de dades, cra. De Valldemossa, km 7,5, 07122 Palma (Illes Balears). De la mateixa manera, la UIB es compromet a respectar la confidencialitat de les vostres dades i a utilitzar-les només d'acord amb la finalitat descrita.

Bloc 0. Dades sociodemogràfiques. (Elaboració pròpia) 4 ítems

1. Edat
2. Curs (opcions a marcar-ne 1 des de 1r d'ESO fins 2n de batxiller)
3. Gènere (Dona/Altres/Home)
4. Centre educatiu

Bloc 1. Sobre el coneixement dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), les Organitzacions No Governamentals (ONG) i l'activisme. Elaboració pròpia, amb la col·laboració del Dr. Toni Aguiló (UIB). 25 ítems

1. **Què significa ODS?**
  - a. Objectius de disseny sostenible
  - b. Objectius de desenvolupament suportable
  - c. Objectius de desenvolupament sostenible
  - d. Objectes de disseny sostenible
  - e. No ho sé

2. **Quina és la data per assolir els ODS?**
  - a. Quan es pugui
  - b. 2050
  - c. 2030
  - d. No hi ha data tancada
  - e. No ho sé

3. **Els 17 ODS estan pensats per...:**
  - a. Guiar, de manera coordinada, l'acció mundial col·lectiva
  - b. Acabar amb els grans problemes del planeta i abordar els reptes de la humanitat
  - c. Construir una estratègia de creixement més eficaç a llarg termini
  - d. Totes són correctes
  - e. Només les dues primeres
  - f. No ho sé

4. **Els ODS tenen un principi transversal:**
  - a. «Tots a una»
  - b. «No deixar ningú enrere»
  - c. «Fins a l'infinit i més enllà»
  - d. «Carpe diem»
  - e. Cap dels anteriors
  - f. No ho sé

5. **Quin dels següents NO és un ODS?**
  - a. Acció pel clima
  - b. Reducció de les desigualtats
  - c. Millora de la felicitat
  - d. Igualtat de gènere
  - e. Educació de qualitat
  - f. Totes són correctes
  - g. No ho sé

6. Els ODS només són per a:

- a. Les grans corporacions
- b. Les grans corporacions, les ONG i les administracions públiques
- c. Per a empreses (grans, petites i mitjanes), administracions públiques, Universitats
- d. Per a tothom: empreses (grans i pimes), ciutadans, administracions públiques, Universitats...
- e. No ho sé

7. Què vol dir ONG?

- a. Organització No Garantida
- b. Organisme No Global
- c. Organització No Governamental
- d. Òrgan Nou del Govern
- e. No ho sé

8. Les ONG reben finançament de:

- a. Fons públics i privats (subvencions, donacions...)
- b. Del benefici de la seva pròpia activitat (com una empresa)
- c. No necessiten finançament
- d. No ho sé

9. Les ONG tracten temes com:

- a. La religió i la pobresa al món
- b. Els drets humans, el medi ambient, la salut o el desenvolupament
- c. La fam als països en desenvolupament
- d. El maltractament i abús infantil i adolescent
- e. Totes són correctes
- f. No ho sé

10. Les persones que participen en una ONG són:

- a. Només treballadors remunerats
- b. Només voluntaris (no remunerats)
- c. Voluntaris que cobren si sobren diners
- d. Treballadors remunerats i voluntaris
- e. La c) i la d)
- f. No ho sé

11. Coneixes alguna de les següents ONG existents actualment? Marca l'opció que més et representa:

		Sé quina és i conec bé què fa	Em sona molt, però no estic segur/a del que fa	Em sona un poc, però no sé gens què fa	No l'havia sentit mai
1	GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)				
2	Mans Unides				
3	Metges del Món (Médicos del Mundo)				
4	Solidaritat Internacional Mallorca (SI Mallorca)				
5	Intermón Oxfam				

6	Asociación Española Contra el Cáncer				
7	Associació d'Amics del Poble Sahrauí				
8	Medicus Mundi Mediterrània				
9	Creu Roja				
10	S'Altra Senalla				
11	Joves Navegants				
12	Càritas				
13	Sonrisa Médica				
14	Greenpeace				
15	UNICEF (Fons de les Nacions Unides per a la Infància)				
16	ACNUR (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats)				
17	Amnistia Internacional				

12. Si coneixes altres ONG que no surtin a la pregunta anterior, escriu-les aquí:

13. Com has sentit a parlar de les ONG que coneixes? Pots escollir diverses opcions:

- No n'he sentit a parlar de cap (no en conec cap)
- Per televisió o ràdio
- Per la meua família o amics
- Per internet o xarxes socials (Instagram, Facebook, Twitter...)
- Perquè estan prop de casa i/o els he vist en directe fent alguna acció/activitat
- Altres...

14. Tu o la teua família participau actualment o heu participat algun cop en una ONG?

- Jo no, però la meua família sí
- Tant jo com la meua família
- Només jo
- No
- No ho sé

15. A quina ONG i com heu participat?

		Pagant la quota	Seguint el seu butlletí/revista/newsletter	Participant en la seva organització, planificació o gestió	Participant en les accions que organitza l'entitat	No hi he participat
1	GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)					
2	Mans Unides					
3	Metges del Món (Médicos del Mundo)					
4	Solidaritat Internacional Mallorca (SI Mallorca)					
5	Intermón Oxfam					
6	Asociación Española Contra el Cáncer					
7	Associació d'Amics del Poble Sahrauí					
8	Medicus Mundi Mediterrània					

9	Creu Roja					
10	S'Altra Senalla					
11	Joves Navegants					
12	Càritas					
13	Sonrisa Mèdica					
14	Greenpeace					
15	UNICEF (Fons de les Nacions Unides per a la Infància)					
16	ACNUR (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats)					
17	Amnistia Internacional					

16. Si heu participat a una altra ONG diferent i/o heu participat d'una altra manera, pots escriure aquí quina i/o com ho heu fet:

17. Què és l'activisme?

- És l'activitat física que es promou per fomentar una bona salut de la població
- És l'activitat que té la intenció d'efectuar un canvi social o polític
- És l'activitat que duen a terme exclusivament les ONG
- No ho sé

18. Quines d'aquestes iniciatives socials o polítiques existents actualment i que promouen l'activisme coneixes? Marca l'opció que més et representa:

		Sé què és i conec bé què fan	L'he sentit anomenar, però no estic segur/a del que fan	Em sona el nom, però no sé què fan	No l'havia sentit mai
1	Ateneu l'Elèctrica				
2	Arran				
3	SEPC (Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans)				
4	Sindicat d'Estudiants				
5	UGT (Unió General de Treballadors)				
6	CGT (Confederació General del Treball)				
7	CCOO (Comissions Obreres)				
8	STEI (Sindicat de treballadores i treballadors Intersindical)				
9	Escoltes i Guies de Mallorca o Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca				
10	Fridays for Future				
11	Joves del GOB (Joves del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)				
12	Attac				
13	Rebel·lió o Extinció (Extinction Rebellion Mallorca)				

19. Si coneixes altres iniciatives* que no surtin a la pregunta anterior, escriu-les aquí:

*Poden ser de naturalesa molt diversa. Exemples: associacions culturals, organitzacions polítiques o juvenils, casals de joves, ateneus, assemblees de barri, sindicats, col·lectius ja sigui feministes, per la defensa del medi ambient, religiosos, pel benestar dels animals, vegetarians, etc.

20. Com has sentit a parlar de les iniciatives que coneixes? Pots escollir diverses opcions:

- a. No n'he sentit a parlar de cap (no en conec cap)
- b. Per televisió o ràdio
- c. Per la meva família o amics
- d. Per internet o xarxes socials (Instagram, Facebook, Twitter, TikTok...)
- e. Perquè estan prop de casa i/o els he vist en directe fent alguna acció/activitat
- f. Altres...

21. Tu o la teva família participau actualment o heu participat algun cop en una iniciativa activista?

- a. Jo no, però la meva família sí
- b. Tant jo com la meva família
- c. Només jo
- d. No
- e. No ho sé

22. A quina i com hi heu participat?

		Pagant la quota	Seguint el seu butlletí/revista/newsletter	Participant en la seva organització, planificació o gestió	Participant en les accions que organitza l'entitat	No hi he participat
1	Ateneu l'Elèctrica					
2	Arran					
3	SEPC (Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans)					
4	Sindicat d'Estudiants					
5	UGT (Unió General de Treballadors)					
6	CGT (Confederació General del Treball)					
7	CCOO (Comissions Obreres)					
8	STEI (Sindicat de treballadores i treballadors Intersindical)					
9	Escoltes i Guies de Mallorca o Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca					
10	Fridays for Future					
11	Joves del GOB (Joves del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa)					
12	Attac					
13	Rebel·lió o Extinció (Extinction Rebellion Mallorca)					

23. Si heu participat a una altra iniciativa diferent i/o d'una altra manera, pots escriure aquí quina i/o com ho heu fet:

24. T'agradaria participar voluntàriament a una ONG o iniciativa activista?

- a. Sí
- b. No, perquè no sé el que és

- c. No
- d. Ja ho faig

25. Sobre quins temes t'agradaria implicar-te per intentar transformar la societat? Pots escollir diverses opcions:

- a. Ecologisme
- b. Contra el canvi climàtic
- c. Política
- d. Feminisme
- e. LGTBI+
- f. Pobresa
- g. Religió
- h. Suport social (infància, població vulnerable, gent gran...)
- i. Ajuda humanitària (ajuda a regions que pateixen desastres naturals, guerres o epidèmies, entre d'altres)
- j. Salut
- k. Drets humans
- l. Sobre cap

Bloc 2. Sobre el coneixement del Desenvolupament Humà Sostenible (adaptació de Biasutti i Frate, 2017). 29 ítems

Marca l'opció que més et representa:		Molt en desacord	Desacord	Ni d'acord ni en desacord	D'acord	Molt d'acord
1	Quan les persones interfereixen en el medi ambient, sovint produeixen conseqüències desastroses					
2	La protecció del medi ambient i la qualitat de les persones estan directament vinculades					
3	La biodiversitat s'ha de protegir encara que la producció industrial agrícola es vegi afectada					
4	La protecció ambiental és més important que la construcció d'edificis					
5	La protecció del medi ambient és més important que el creixement industrial					
6	Els governs han d'augmentar la producció sostenible encara que això signifiqui gastar més diners					
7	La gent hauria de sacrificar més per reduir diferències econòmiques entre les poblacions					
8	Els governs han de propiciar el comerç just					
9	Els governs han d'actuar si el país està desaprofitant o malgastant els seus recursos naturals					
10	Reduir la pobresa i la fam al món és més important que augmentar el benestar econòmic dels països industrialitzats					
11	Cada país pot fer molt per mantenir la pau al món					
12	La societat ha de promoure encara més la igualtat d'oportunitats entre homes i dones					
13	El contacte entre cultures és estimulant i enriquidor					
14	La societat ha de proporcionar serveis bàsics de salut gratuïts					
15	La societat s'ha de responsabilitzar del benestar de les persones i les famílies					
16	El professorat de l'institut ha d'utilitzar mètodes d'ensenyament centrats en l'estudiant					
17	El professorat de l'institut ha de promoure el pensament orientat al futur a més de al coneixement existent					
18	El professorat de l'institut ha de promoure l'intercanvi de coneixements entre diferents assignatures					
19	El professorat de l'institut ha de promoure la connexió entre problemes locals i globals					
20	El professorat de l'institut ha de promoure el pensament crític en lloc de només la impartició de teoria					

A continuació, marca l'opció que més et representa:		Sé el que és	Em sona	No ho havia sentit mai, però puc imaginar el que és	No tinc ni idea de què és
1	Agenda 2030				
2	Límits planetaris				
3	Petjada ecològica				
4	Efecte hivernacle				
5	Resiliència				
6	Desigualtats socials en salut				
7	Determinants de salut				
8	Índex de Desenvolupament Humà (HDI)				
9	Sobirania alimentària				

Bloc 3. Sobre les inquietuds de l'alumnat i dels centres en relació als plans d'estudi en matèria d'ODS. Elaboració pròpia. 6 ítems

1. Dels 17 ODS, quin interès et genera cada un? (0 = gens d'interès, 1 = ni molt ni poc interès; 2 = molt d'interès).

	Fi de la pobresa		Reducció de les desigualtats
	Eliminació de la fam		Ciutats i comunitats sostenibles
	Salut i benestar de les persones		Producció i consum responsables
	L'educació de qualitat		Acció pel clima
	Gènere i igualtat de gènere		Vida submarina
	L'aigua neta i sanejament		Vida d'ecosistemes terrestres
	Energia assequible i no contaminant		Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)
	Treball decent i creixement econòmic		Aliances per aconseguir els ODS
	Indústria, innovació i infraestructures		

2. N'heu vist o parlat d'algun a l'institut?

- Sí
- No

3. Sobre quin/s? Pots escollir més d'una opció:

	Fi de la pobresa		Reducció de les desigualtats
	Eliminació de la fam		Ciutats i comunitats sostenibles
	Salut i benestar de les persones		Producció i consum responsables
	L'educació de qualitat		Acció pel clima
	Gènere i igualtat de gènere		Vida submarina
	L'aigua neta i sanejament		Vida d'ecosistemes terrestres
	Energia assequible i no contaminant		Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)
	Treball decent i creixement econòmic		Aliances per aconseguir els ODS
	Indústria, innovació i infraestructures		Sobre cap

4. A quina/es assignatura/es? Pots escollir més d'una opció:

- a. Llengua catalana i literatura
- b. Llengua castellana i literatura
- c. Llengües estrangeres
- d. Ciències socials (geografia, història, història de l'art...)
- e. Matemàtiques, economia o iniciació a l'activitat emprenadora i empresarial
- f. Ciències naturals (biologia, geologia, ciències naturals...)
- g. Física i química, Física o Química
- h. Tecnologia
- i. Educació visual, plàstica i audiovisual
- j. Educació física
- k. Música o arts escèniques i dansa
- l. Tutoria o tallers del departament d'orientació
- m. Filosofia
- n. Clàssiques (cultura clàssica, llatí, grec, literatura universal...)
- o. Religió catòlica
- p. Valors ètics
- q. Tecnologies de la informació i la comunicació
- r. A cap
- s. Altres...

5. Quins ODS creus que han de tenir més pes a les teves assignatures? Pots escollir més d'una opció:

	Fi de la pobresa		Reducció de les desigualtats
	Eliminació de la fam		Ciutats i comunitats sostenibles
	Salut i benestar de les persones		Producció i consum responsables
	L'educació de qualitat		Acció pel clima
	Gènere i igualtat de gènere		Vida submarina
	L'aigua neta i sanejament		Vida d'ecosistemes terrestres
	Energia assequible i no contaminant		Pau, justícia i institucions sòlides (eficients i no corruptes)
	Treball decent i creixement econòmic		Aliances per aconseguir els ODS
	Indústria, innovació i infraestructures		Cap

6. En relació a aquest últim apartat, vols afegir alguna cosa? Qualsevol comentari serà de molt alt valor per a nosaltres:

Bloc 4. Comentaris personals. Elaboració pròpia. 1 ítem

→ Vols afegir alguna cosa sobre l'enquesta en general? Qualsevol comentari serà de molt alt valor per a nosaltres:

No oblidis clicar a "enviar"! Moltes gràcies!

ANNEX 2. Activitats de consolidació desenvolupades

3r d'ESO

Activitat 1. Drets Humans

[Spinderman a Idomeni - Entreterres](#)

Activitat 2. Comerç Just

Activitats de "A partir de 12 anys" del [CATALEG OFERTA EDUCATIVA 2021 \(saltrasenalla.org\)](#)

4t d'ESO

Activitat 3. L'escola ideal

- 3.1. Respon a les preguntes següents en un vídeo gravat. Pots contestar o fins i tot debatre en parelles o trios (tots/es heu de fer aportacions per igual):
- Creus que els revolucionaris de França pensaven que l'escola que implantaven era la ideal i de qualitat? Per què? Respon com si fossis un d'ells.
  - Creus personalment que era una escola ideal i de qualitat? Per què? Canviaries alguna cosa? Què canviaries i per què?
  - Creus que era una escola igualitària i equitativa? Per què? I avui en dia, ho és? Per què?

Enllaços d'ajuda:

[Revolución Francesa y la Educación en este periodo - YouTube](#)

[La educación en Francia tras la Revolución Francesa \(1789-1799\) \(home.blog\)](#)

- 3.2. Activitat 1 de: [Objetivo-ODS-4-educacion-2.pdf \(odsextramadura.es\)](#). Imagina que hi ha hagut una revolució i tens el deure d'establir les bases de com serà l'educació a partir d'ara. Recorda que aquesta és una tasca de responsabilitat molt gran i que pot tenir efectes molt positius, si es fa bé. Si hi ha temps, es poden fer les altres dues activitats del catàleg.

Activitat 4. Educació en temps de guerra

- 4.1. Llegir un fragment del llibre: *Los niños en la Primera Guerra Mundial*, de Yury y Sonya Winterberg.

Gravant un àudio o vídeo, destaca les parts que creus més rellevants o que són més interessants per a tu i les que menys (mínim 3 de cada). Pots contestar o fins i tot debatre en parelles o trios (tots/es heu de fer aportacions per igual).

*Ampliació de l'activitat a una variant més complexa (opcional; serveix també per alumnat d'altres capacitats): llegir el llibre sencer i escriure un article d'opinió i resum sobre el llibre a la revista digital del centre, i, si es vol i l'article està prou bé, també es pot enviar als diaris locals.

- 4.2. Visionat de la pel·lícula [Napola, escuela de élite nazi \(2004\) - FilmAffinity](#).

Respondre a les següents preguntes:

- a. Quines coses que veus a l'escola de pel·lícula no toleraries avui en dia? Per què? I quines coses hi trobes a faltar?
- b. Quines coses de tota la pel·lícula mantindries o voldries que es veiessin a les escoles avui dia? Per què?
- c. Activitat extra: passa un dia als escoltes! (Possibilitat de col·laboració amb Biologia i Geologia, ja que tracten temes d'educació ambiental i de salut). També solen treballar valors com la solidaritat i germanor, pau i eliminació de la guerra. Es convida a participar-hi un dissabte tarda. Assistència opcional.

ANNEX 3. Criteris d'avaluació

S'adjunta una proposta d'avaluació de l'entitat "S'Altra Senalla", que s'adaptarà per cada activitat que es desenvolupi a la proposta real:

AVALUACIÓ DEL CENTRE

Nom del centre:

_____

Nom del professor/a:

_____

Assignatura que imparteix:

_____

Curs: _____ Data:

_____

Núm. alumnes. Dones: _____ Homes:

_____

Senyala amb una creu o un cercle la teva resposta, tenint en compte que 5 és la valoració més bona i 1 la més dolenta.

-

+

T'ha agradat l'activitat ?	1	2	3
4	5		
Creus adequats els temes tractats?	1	2	3
4	5		
Creus que estan bé les dinàmiques realitzades?	1	2	3
4	5		
Creus que la durada ha estat adequada?	1	2	3
4	5		
Creus que el/la monitor/a s'ha explicat bé?	1	2	3
4	5		

Explica'ns el que t'ha agradat del taller

Explica'ns el que menys t'ha agradat del taller

Ja coneixies S'Altra Senalla abans de fer el taller?

Sí   **No**   **De què?**

Ja coneixies el Comerç Just abans de fer el taller?

Sí   **No**   **De què?**

Si tens alguna cosa a comentar, proposar, criticar, dir ..... ho pots fer a continuació.

Si estàs interessat/a en rebre informació de S'Altra Senalla deixa'ns

el   teu   nom   i   el   teu   email:

---

amb el suport:
gràcies

Moltes

G CONSELLERIA
O AFERS SOCIALS
I I ESPORTS
B
/

AVALUACIÓ DEL CENTRE

Nom del centre:

Nom del professor/a:

Assignatura que imparteix:

Curs: _____ Data:

Núm. alumnes. Dones: _____ Homes:

Senyala amb una creu o un cercle la teva resposta, tenint en compte que 5 és la valoració més bona i 1 la més dolenta.

		-		
	+			
T'ha agradat l'activitat ?		1	2	3
4	5			
Creus adequats els temes tractats?		1	2	3
4	5			
Creus que estan bé les dinàmiques realitzades?		1	2	3
4	5			
Creus que la durada ha estat adequada?		1	2	3
4	5			
Creus que el/la monitor/a s'ha explicat bé?		1	2	3
4	5			

Explica'ns el que t'ha agradat del taller

Explica'ns el que menys t'ha agradat del taller

Ja coneixies S'Altra Senalla abans de fer el taller?

Sí   No   De què?

Ja coneixies el Comerç Just abans de fer el taller?

Sí   No   De què?

Si tens alguna cosa a comentar, proposar, criticar, dir ..... ho pots fer a continuació.

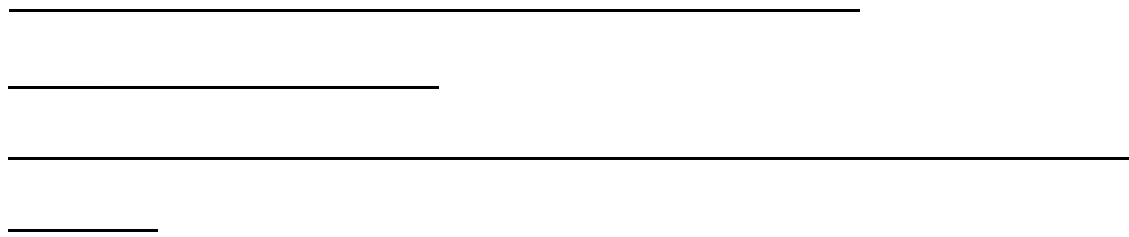

Si estàs interessat/a en rebre informació de S'Altra Senalla deixa'ns

el   teu   nom   i   el   teu   email:

---

amb el suport:
gràcies

Moltes

G CONSELLERIA
O AFERS SOCIALS
I I ESPORTS
B
/